

'Meer dan fikkie stoken en knopen leggen'

De maatschappelijke waarde van scouting in beeld

Eric Legendijk
Marieke de Groot

'Meer dan fikkie stoken en knopen leggen'

De maatschappelijke waarde van scouting in beeld

Amsterdam, 11 november 2009

Eric Lagendijk
Marieke de Groot

Datum:

Handtekening:

DSP – groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam
T: +31 (0)20 625 75 37
F: +31 (0)20 627 47 59
E: dsp@dsp-groep.nl
W: www.dsp-groep.nl
KvK: 33176766 A'dam

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding onderzoek	4
1.2	Methodiek en dataverzameling	5
1.3	Leeswijzer	5
2	Scouting in Nederland	7
2.1	Scouting Nederland	7
2.2	Spelvisie scouting	7
2.3	De scoutinggroepen	10
2.4	Motivatie ouders en leden	12
3	De maatschappelijke waarde van scouting	15
3.1	Type maatschappelijke activiteiten	15
3.2	Belangrijkste waarden van scouting	18
3.3	Motieven voor maatschappelijke activiteit	18
3.4	Inhoudelijke bijdrage aan gemeentelijk beleid	19
3.5	Samenwerkingspartners en externe communicatie	20
3.6	Stellingen	21
3.7	Conclusies	21
4	Vrijwillige inzet	23
4.1	Vrijwillige inzet: verantwoordelijkheid in meedoen	23
4.2	Doorgroeimodel (1)	23
4.3	Maatschappelijke stages en EVC's (2)	24
4.4	Waardering vrijwillige inzet en sociaal kapitaal (3)	25
4.5	Conclusie	27
5	Maatschappelijke participatie	28
5.1	Oriëntatie op de wijk en wereld	28
5.2	Participatief leren (1)	28
5.3	Kritisch democratisch burgerschap (2)	29
5.4	Internationalisering (3)	30
5.5	Conclusie	30
6	Pedagogische waarde	31
6.1	Persoonlijke ontwikkeling	31
6.2	Scouting principes: de context (1)	31
6.3	Spelen is ook leren (2)	32
6.4	Kinderen met gedragsproblemen (3)	34
6.5	Motorische ontwikkeling (4)	34
6.6	Conclusie	35
7	Jeugd en Groen	36
7.1	Kinderen en natuur	36
7.2	Veiligheid (1)	37
7.3	Speelvormen (2)	38
7.4	Natuur en gedrag (3)	39
7.5	Duurzaamheid en aandacht voor het milieu (4)	40
7.6	Conclusie	41

8	Conclusies	42
8.1	De vanzelfsprekendheid voorbij	42
8.2	Vier kernwaarden	43
	Bijlagen	44

1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

"Scouting is een maatschappelijk betrokken jeugd- en jongerenorganisatie, die haar leden met het Scoutingprogramma een plezierige en uitdagende vrijetijdsbesteding biedt. In het Scoutingprogramma wordt in actief samenspel met leeftijdsgenoten, geïnspireerd op het buitenleven, een bijdrage geleverd aan de vorming van de persoonlijkheid. Hierdoor leren scouts met respect voor zichzelf en hun omgeving de eigen grenzen te verkennen en verantwoordelijkheid te nemen voor zichzelf, elkaar en de wereld om hen heen."

Bovenstaande tekst is de missie van Scouting Nederland anno 2009. In feite is deze missie weinig anders dan 100 jaar geleden, toen scouting in Nederland werd geïntroduceerd. De basisideeën van oprichter Baden Powell zijn er duidelijk in terug te vinden.

Baden Powell ontwikkelde in 1907 in Groot Brittannië het spel van verkennen met als motto '*learning by doing*'. De ontplooiing en ontwikkeling van het individu stond centraal en zelfstandigheid, wet en belofte, hulpvaardigheid, het buitenleven en de internationale verbondenheid speelden hierin een grote rol.

In 2010 bestaat scouting honderd jaar en dat is goed moment om de balans op te maken. Waar staat scouting anno 2010 voor?

Hoe belangrijk is scouting nu eigenlijk en voor wie? Scouting is een leuke vrijetijdsbesteding voor tienduizenden kinderen in Nederland. Maar heeft scouting ook een maatschappelijke waarde die daar bovenuit stijgt?

Typische scoutingwaarden zijn samenwerken, respect voor elkaar, plezier en zelfstandigheid. Scouting probeert te anticiperen op relevante maatschappelijke vraagstukken zoals de aandacht voor kinderen en natuur, het maatschappelijke debat over normen en waarden, burgerschapscompetenties, overgewicht en bewegen, sociale cohesie en leefbaarheid en persoonlijke ontwikkeling. En daarmee bereikt scouting veel kinderen en jongeren.

Scouting Nederland

Scouting Nederland is de grootste jeugd- en jongerenorganisatie van Nederland met zo'n 87.000 jeugdleden en 25.000 vrijwilligers.

Scouts zijn maatschappelijk georiënteerd en op allerlei manieren actief in hun wijk, dorp of stad. De maatschappelijke waarde is voor scouts zelf overduidelijk, voor andere partijen niet altijd. Dit bleek onder andere uit een imago-onderzoek dat in 2006 is uitgevoerd¹. In de publicatie *Scouting midden in de samenleving* van Scouting Nederland zijn allerlei voorbeelden weergegeven van manieren waarop scouting een onderdeel vormt van de maatschappij. Dat varieert van buitenschoolse opvang tot monumentale samenwerking en van acties voor het goede doel tot het ondersteunen van de jaarlijkse herdenkingsceremonies op 4 mei.

Noot ¹ Onderzoek TNS NIPO *Scouting Nederland: kansen voor een aansprekende positionering* (2006)

De doelstelling van Scouting Nederland is om nog meer met de jeugd mee te ontwikkelen en een eigentijdse organisatie te zijn en blijven.

Maatschappelijke waarde

Scouting Nederland heeft DSP-groep gevraagd onderzoek te doen naar de maatschappelijke waarde van scouting. De maatschappelijke waarde van scouting is de waarde die uitstijgt boven het individuele belang en plezier. De maatschappelijke waarde kan zich op allerlei manieren voordoen. Een voorbeeld is de bijdrage die scouting levert aan de herdenking op 4 mei. Deze bijdrage is direct zichtbaar in de maatschappij. Voor het bepalen van de maatschappelijke waarde van scouting hebben wij de reguliere activiteiten van scouting onderzocht, maar ook gekeken naar de activiteiten die scouting daarbuiten om organiseert.

Dit rapport bevat daarmee een overzicht van de belangrijkste maatschappelijke waarden van scouting, en geeft aan op welke manier scouting bijdraagt aan de samenleving. Het rapport is gericht aan iedereen die wil weten waar scouting anno 2010 voor staat. Mogelijk is het een inspiratiebron voor lokale scoutinggroepen. En misschien is het zelfs wel uitgangspunt bij het formuleren van beleid.

1.2 Methodiek en dataverzameling

DSP-groep heeft op meerdere manieren data verzameld. Alle lokale scoutinggroepen hebben het verzoek gekregen om een digitale enquête in te vullen waarmee we de maatschappelijke activiteiten hebben geïnventariseerd. Deze enquête werd verspreid via Questback, een programma dat Scouting Nederland inzet om digitale enquêtes af te nemen. De vragenlijst bestond uit ruim 50 vragen, globaal opgedeeld in drie categorieën: (1) algemene vragen over kenmerken van de groep, (2) inventarisatie van maatschappelijke activiteiten en (3) mening over maatschappelijke betrokkenheid.

Een hoge respons van bijna 50% zorgde voor een representatieve dataset, op basis waarvan uitspraken worden gedaan over de mate van maatschappelijke activiteit van scouting in Nederland. Aan de hand van de uitkomsten van de enquête zijn de maatschappelijke waarden verder uitgediept door middel van een literatuurstudie, interviews met experts en interviews met gemeenten. Zie voor een uitgebreide methodiekbeschrijving bijlage 1.

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk geven wij een beeld van scouting in Nederland. We behandelen de actuele issues waar scouting mee te maken heeft, we geven een weergave van het ledenbestand en de situatie waarin groepen verkeren en we behandelen de spelvisie van scouting.

In hoofdstuk drie brengen wij de maatschappelijke waarde van scouting in beeld, zowel in cijfers als in woorden. Wij presenteren onder andere een top tien van meest genoemde activiteiten, de belangrijkste motieven voor groepen om maatschappelijk actief te zijn en de belangrijkste waarden van scouting volgens de scoutinggroepen zelf. De maatschappelijke waarde van scouting is samen te vatten in vier kernwaarden.

In hoofdstuk 4 t/m 7 behandelen we deze vier kernwaarden van scouting apart. De waarden worden verder uitgediept en empirisch onderbouwd. De inbreng van de verschillende experts en de interviews met de gemeenten zijn in dit hoofdstuk verwerkt. In hoofdstuk acht zetten we de belangrijkste conclusies op een rij.

2 Scouting in Nederland

In dit hoofdstuk geven we een beeld van scouting in Nederland op basis van uitkomsten van dit onderzoek, gecombineerd met uitkomsten van eerdere onderzoeken.

2.1 Scouting Nederland

In Nederland doen 87.000 kinderen en jongeren georganiseerd aan scouting. 25.000 kaderleden verzorgen hiervoor de randvoorwaarden. De ongeveer 1000 lokale scoutinggroepen zijn aangesloten bij Scouting Nederland. Het bestuur van Scouting Nederland is verantwoordelijk voor de beleidsvoorbereiding en de uitvoering van het beleid zoals dat wordt vastgesteld door de Landelijke Raad. Het landelijk serviceteam ondersteunt bij de beleidsvoorbereiding en de uitvoering.

Ongeveer dertig lokale scoutinggroepen vormen samen een regio en deze regio's onderhouden contacten met leiding en bestuursleden van lokale scoutinggroepen. Ook organiseren de regio's trainingen en activiteiten waarbij lokale groepen elkaar ontmoeten en met elkaar samenwerken. Daarnaast zijn er nog vijf steunpunten in het land waar zowel professionals als vrijwilligers samenwerken om het landelijk beleid uit te voeren. Scouting is een vrijwilligersorganisatie waar het sociale contact tussen de leden en het bevorderen van de ontplooiing van leden centraal staan.

Scouting is lid van meerdere nationale en internationale organisaties zoals de *World Organization of the Scout Movement (WOSM)* en de *World Association of Girl Guides & Girl Scouting (WAGGGS)*, het *Platform Ruimte voor de Jeugd*, de *Nationale Jeugdraad*, het *Wandelplatform/LAW* en de *Vereniging NOV (Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk)*.

Bij vrijwilligersorganisaties vindt er over het algemeen een verschuiving plaats van intern, naar extern gerichte doelstellingen. Ook Scouting Nederland is in toenemende mate gericht op ledenwerving en ledenbehoud, het uitoefenen van politieke druk op besluitvorming en het uitdragen van de doelstellingen voor een zo breed mogelijk publiek (TNS NIPO, 2006).

2.2 Spelvisie scouting

Scoutinggroepen komen wekelijks (meestal op zaterdag) bijeen om samen activiteiten te ondernemen. Welke activiteiten dat zijn, varieert per keer. Activiteiten als pionieren, kamperen, met kaart en kompas leren omgaan, sport en spelprogramma's worden door de verschillende speltakken gedaan. Ook zijn er jaarlijks (internationale) bijeenkomsten en kampen waar de scouts aan mee kunnen doen.

Scoutinggroepen spelen het scoutingspel volgens de eerder genoemde basisprincipes van Baden Powell. Het scoutingspel wordt gespiegeld aan de huidige maatschappij om ervoor te zorgen dat de scouts geboeid zijn door en betrokken blijven bij het scoutingspel.

Scouting vindt dit belangrijk om, naast het behouden en aantrekken van leden, in het vizier te blijven van overheid, bedrijfsleven en sociaal maatschappelijke organisaties.

De spelvisie, vastgesteld in 2007, van scouting is als volgt:

Samen stappen we met veel plezier op de wereld af, dat verbindt ons onderling.

Code en traditie zijn onze basis, de wet en belofte onze waarde.

Outdoor staat voor avontuur, een ontdekkingstocht in de natuur.

Uitdaging zoeken we in alles om ons zo te ontwikkelen tot zelfstandige scouts.

Teamgevoel haalt het beste uit onszelf. Daarom zijn we trots op elkaar.

Spel en creativiteit helpen ons de verschillende talenten van scouts te benutten.

Speltakken en spelvisie

Scouting hanteert een leeftijdsindeling voor het samenstellen van de speltakken. De overgang van de ene naar de andere speltak blijkt een bepalend moment te zijn voor leden om scouting te verlaten.

De speltakken geven de mogelijkheid om de scoutingmethode aan te passen aan de leeftijdsfase waarin de kinderen zitten. De scoutingmethode bestaat uit de volgende acht onderdelen.

- werken in subgroepen
- wet en belofte
- symbolisch raamwerk (thematiek en ceremonieën)
- toenemende zelfstandigheid
- buitenleven
- maatschappelijke betrokkenheid
- leren door te doen
- persoonlijke progressie/ontwikkeling.

Tradities & ceremoniën

Eén van de langst bestaande tradities van scouting is de opening en sluiting van een bijeenkomst. Dat wordt tegenwoordig nog in bijna alle speleenheden in de leeftijdscategorie van 7-11 jaar gedaan (Tendrapport WEK, 2002). Ook de installatie is voor veel leden een belangrijk moment. De volgende 'officiële' tekst wordt meestal gebruikt:

"Ik beloof mijn best te doen een goede scout te zijn, iedereen te helpen waar ik kan en me te houden aan de Scoutingwet. Jullie kunnen op me rekenen."

Een andere, welbekende traditie is de dagelijkse goede daad, geïntroduceerd door Baden Powell zelf. Iedere scout moest dagelijks iets goeds doen. In plaats van deze dagelijkse goede daad, ligt de nadruk tegenwoordig veel meer op de gezamenlijke uiting van maatschappelijke betrokkenheid. Er is een verschuiving van individu naar groep.

Reden om tradities binnen scouting te bewaken is dat ze zorgen voor binding in de groep. Tradities en ceremonieën zoals ook de herdenking en viering van officiële dagen, dragen bij aan de identiteit en het groepsgevoel van de groep. Door de vaste gewoonten en continuïteit van een groep over te nemen is de verbintenis met de groep duidelijk voor iedereen.

Insignes

Het insignesysteem is een beloningssysteem dat wordt gebruikt voor het onder de knie krijgen van allerlei technieken en vaardigheden. Wie een bepaalde vaardigheid of het vereiste niveau heeft bereikt, verdient een insigne. Aan de insignes van de afgelopen 100 jaar is af te lezen dat de waardering voor bepaalde dingen is veranderd. De oudste insignes zijn gericht op vaardigheden die je nodig had om je zelf te kunnen redden zoals kamperen en koken, maar ook dienstbaarheid voor anderen was een gewaardeerde eigenschap die tot uiting komt in de insignes voor EHBO en reddend zwemmen. Hoewel scouts nog steeds insignes kunnen verdienen voor aangeleerde vaardigheden, ligt de nadruk tegenwoordig meer op het plezier en het samen behalen van een resultaat. Dit geldt met name voor de jongere groepen, voor de oudere groepen wordt een meer individueel systeem gehanteerd.

Verhalen

Voor het scoutingspel worden verschillende thema's als achtergrond gebruikt. Het gebruik van verhalen spreekt voor de jongere kinderen aan en ze worden aangesproken om hun fantasie te gebruiken. De thema's ontwikkelen zich van de jongste naar de oudste speltak op verschillende manieren: van concreet naar abstract, van fantasie naar werkelijkheid en van een relatief kleine naar een grotere wereld. Een voorbeeld van een veelgebruikt thema is Junglebook.

Naast het buiten zijn in weer en wind, is eenvoud ook kenmerkend voor scouting. Het is een uitdaging om met heel eenvoudige middelen het leven gemakkelijker te maken. De zelfredzaamheid in de natuur en kamperen met minimale middelen zijn onderdeel in veel scoutingactiviteiten.

Uniform

Het dragen van een uniform is karakteristiek voor scouting. Waar de kleding in het begin veel overeenkomsten had met het leger, werd de relatie tussen scouting en het leger in de loop der jaren minder sterk. Het praktische element van de kleding is erg belangrijk. Een ander argument voor het dragen van een uniform is het maskeren van de verschillen tussen rijk en arm. Het woord uniform verwijst naar gelijkheid, er is geen onderscheid. Een merendeel van potentiële ouders van leden en potentiële kaderleden vindt dat de kleding van scouting benadrukt dat iedereen gelijk is. Hoewel de helft van de potentiële jeugdleden aangeeft dat ze niet in scoutingkleding wil lopen, geeft de helft ook aan dat ze het leuk vindt dat scouting eigen kleding heeft (TNS NIPO, 2006). In het najaar 2009 heeft Scouting Nederland nieuwe uniformen geïntroduceerd die meer aansluiten bij deze tijd.

2.3 De scoutinggroepen

Samenstelling ledenbestand

Het ledenbestand van scouting is tamelijk homogeen. De achterban van scoutingleden voornamelijk bestaat uit blanke, middel tot hoog opgeleide gezinnen met een inkomen van gemiddeld 2 keer modaal (TNS NIPO, 2006; Wegener, 2006).

Jaarlijks neemt het aantal leden van scouting met ongeveer 1000 af (Last, 2009; Wegener, 2006; Trendonderzoek WEK, 2002). De belangrijkste redenen hiervan zijn volgens de groepsvoorzitters:

- een tekort aan leiders;
- het imago van scouting;
- de geringe bekendheid van scouting en
- ruimtegebrek.

Een teruglopend ledenaantal is ook zichtbaar bij andere scoutingorganisaties in West-Europa (Söllei, 2005). Daarnaast hebben scoutinggroepen te maken met toenemende wet- en regelgeving die het besturen van de groep ingewikkelder en tijdrovender maakt (Hodes en Boersma, 2008).

Stad en platteland

Door middel van de enquête kunnen we constateren dat de meeste groepen actief zijn in kleine tot middelgrote gemeenten (53%), gevolgd door groepen in stedelijke omgeving (31%) en plattelandsgroepen (16%). 21 groepen (5%) zijn gevestigd in een zogeheten 'Vogelaarwijk'. De meeste leden wonen vooral in Noord-Brabant, de Randstad, delen van Zeeland en Limburg en het oosten van het land (Twente). In het noorden van Nederland zijn relatief weinig groepen (Wegener, 2006).

Er bestaan verschillen tussen stedelijke en plattelandsvereenigingen. Laatstgenoemden zijn zelfstandiger doordat hun netwerk van organisaties minder groot is. De sociale context op het platteland is sterker aanwezig dan in de stad, doordat ouders op het platteland meer bij de vereniging betrokken zijn. In de stad zijn de afstanden kleiner en het aanbod van andere organisaties groter, zodat stedelijke verenigingen meer samenwerkingsverbanden kunnen opbouwen. Daar tegenover staat dat de concurrentie veel groter is.

Stadsverenigingen zijn ook traditioneler, wellicht doordat zij moeten concurreren met veel andere verenigingen en organisaties zich gedwongen voelen om zich duidelijker te onderscheiden (Last, 2009).

Met het overgrote merendeel van de groepen gaat het goed (82%), zij zijn stabiel of groeien zelfs. Met de resterende 18% van de groepen gaat het minder goed. Zij zitten in de problemen door teruglopende ledenaantallen of accommodatieproblemen.

Accommodatie

De meerderheid van de groepen heeft een gebouw in eigendom (61%). Daarnaast huurt 22% van de groepen een gebouw waarvan zij hoofdgebruiker zijn en 6% is één van de gebruikers van het gehuurde gebouw waar ze gevestigd zijn. In een meerderheid van de gevallen is de gemeente de verhuurder (54%), en 37% valt in de categorie *anders* wat in de meeste gevallen inhoudt dat het gebouw door een stichting wordt verhuurd.

Financieel

Financieel gezien staan de meeste groepen er redelijk tot goed voor. Slechts 6% van de groepen geeft aan een zorgelijke financiële positie te hebben, dit zijn zowel kleinere als grote groepen. Ongeveer de helft van deze groepen in een zorgelijke financiële positie (48%) is gevestigd in kleine tot middelgrote gemeenten, 37% is gevestigd in stedelijk gebied en 15% is afkomstig van het platteland.

Subsidie

85% van de groepen ontvangt subsidie van de gemeente. In de interviews met de gemeenten geven de gemeenten aan dat ze scouting subsidie verlenen, omdat scouting bijdraagt aan het vrijetijdsaanbod voor de jeugd en jongeren in de gemeente. Daarmee levert scouting een bijdrage aan het jeugdbeleid waarin wordt nagestreefd om een gevarieerd en attractief aanbod voor jeugd en jongeren te hebben. De meest voorkomende subsidie is de waarderingssubsidie die elk jaar opnieuw wordt vastgesteld en waarbij er geen sprake is van aanvullende voorwaarden. De subsidie die scoutinggroepen ontvangen omvat in de meeste gevallen maar een klein deel van de totale begroting.

Tabel 2.1 Subsidievormen

	Aantallen	Percentages (%)
Waarderingssubsidie (vast bedrag per jeugdlid of groep zonder aanvullende voorwaarden)	248	67.6
Instellingssubsidie (bedrag per groep met aanvullende voorwaarden)	57	15.5
Deskundigheidsontwikkeling	57	15.5
Anders	57	15.5
Investeringssubsidie (bedoeld voor nieuw- of verbouw accommodatie.	54	14.7
Projectsubsidie (voor eenmalige activiteiten of een korte periode)	33	9.0
Weet niet	23	6.3

NB. aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 367 en 100 omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

In de categorie *anders* worden vaak subsidies genoemd die op een of andere manier te maken hebben met de verhuur van het gebouw en/of de grond waarop het gebouw staat.

Iedereen kan bij scouting terecht

Scouting is een vereniging waar iedereen terecht kan. Bijvoorbeeld kinderen met gedragsproblemen die wellicht bij andere organisaties, zoals bijvoorbeeld sportverenigingen, buiten de boot vallen omdat ze moeite hebben om zich aan te passen. 68% van de groepen geeft aan naar schatting tussen de 1-10% leden met gedragsproblemen (als ADHD of PDD-NOS) te hebben en een kwart van de groepen (24%) geeft aan 10-30% kinderen met gedragsproblemen te hebben. 3% van de groepen geeft aan meer dan 30% kinderen te hebben met gedragsproblemen. De resterende 5% van de groepen hebben geen kinderen met gedragsproblemen, of weten het niet.

In meer dan de helft van de groepen (57%) zijn geen kinderen met een lichamelijke en/of geestelijke handicap lid. 2% van de groepen is volledig gericht op scouts met een handicap, en 6% van de groepen heeft een aparte speltak voor scouts met een handicap. In een derde van de groepen (34%) zijn kinderen met een handicap onderdeel van de reguliere speltakken. Gevraagd naar een schatting van het aantal allochtone leden geeft bijna een derde van de groepen (30%) aan dat ze geen allochtone leden hebben. De rest van de groepen heeft een klein aantal allochtone leden (1-10%) en een paar groepen uit stedelijke gebieden hebben meer dan 30% allochtone leden.

2.4 Motivatie ouders en leden

Ruim de helft van de ouders geeft aan dat zij zelf op het idee zijn gekomen om kinderen op scouting te doen naar aanleiding van verhalen of suggesties van familieleden, vrienden of kennissen of door het zien van een scoutingactiviteit. Aanvullend hierop geeft ruim 40% van de ouders aan dat kinderen zelf eerst op het idee zijn gekomen door verhalen van vriendjes, vriendinnetjes en klasgenoten (Lepelaar, 2002). Kinderen willen vaak lid worden, omdat ze het leuk vinden om actief bezig te zijn en voor de gezelligheid en het avontuur.

De motieven van ouders om kinderen op scouting te doen zijn vaak heel bewust. 73% van de ouders geeft aan dat *het leuke activiteiten aanbod* een belangrijke reden is geweest, waarbij *natuurbeleving* en *buiten spelen* naar verhouding vaak worden genoemd. Daarnaast wordt ook de waarde van scouting voor de opvoeding en ontwikkeling van kinderen vaak genoemd (61%), evenals het educatieve karakter van scouting (47%). Met name aan de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden hechten de ouders veel waarde.

Zowel de ouders als de voormalige scouts zelf, zien scouting niet uitsluitend als een leuke vrijetijdsbesteding. Een meerderheid vindt dat scouting helpt bij het proces van volwassen worden, en dat ze veel baat hebben (gehad) bij scouting op uiteenlopende vlakken. Als sterke kant van scouting noemen de ouders het gemotiveerde, enthousiaste en kundige leidingteam dat in staat is een gezellige en sociale sfeer te creëren en een leuk, gevarieerd en goed georganiseerd activiteitenprogramma aan te bieden waarbij aandacht is voor het individuele kind.

Kinderen en ouderen zijn de belangrijkste ledenwervers. Toch is scouting bij veel potentiële (ouders van) leden niet bekend, slechts 37% weet van het bestaan van scouting af (TNS NIPO, 2006). De potentiële leden die wel weten wat scouting is associëren scouting het meest met *buitenactiviteiten*, *samen dingen ondernemen* en *het leren omgaan met de natuur*. De associatie met maatschappelijke betrokkenheid is niet sterk aanwezig, wat op z'n minst opvallend te noemen is. Zowel huidige (ouders van) leden als (ouders van) potentiële en voormalig leden zijn het eens met stellingen die de maatschappelijke waarde van scouting weergeven (zoals *jongeren leren goed samenwerken* en *scouting bevordert integratie*), maar wanneer maatschappelijke betrokkenheid letterlijk wordt benoemd, is er geen associatie met scouting.

Spelend leren

Waar plezier de belangrijkste motivatie is om lid te worden en te blijven van scouting geven voormalige leden, ouders van leden en kaderleden achteraf aan dat *het goed leren samenwerken* een belangrijk aspect van scouting is. Ook het werken aan de eigen ontwikkeling vinden de voormalige (kader)leden een bepalend onderdeel van scouting. Dit kenmerkt de onbewuste ontwikkeling die kinderen doormaken bij scouting. Door het spelend leren zijn kinderen op het moment zelf niet bewust bezig met hun persoonlijke ontwikkeling maar ontdekken en erkennen ze de positieve effecten van scouting later.

Kinderen worden lid omdat scouting leuk is. Ouders doen hun kinderen op scouting vanwege het leuke en gevarieerde spelaanbod. Spelend leren is de basis van scouting. Deze intrinsiek gemotiveerde basishouding van de meeste kinderen zorgt ervoor dat ze openstaan voor allerlei ervaringen en daardoor ook veel leren.

3 De maatschappelijke waarde van scouting

De enquête onder de scoutinggroepen heeft als doel het inventariseren van de activiteiten die scoutinggroepen ondernemen. De vragenlijst bestond uit ruim 50 vragen, globaal opgedeeld in drie categorieën: (1) algemene vragen over kenmerken van de groep, (2) inventarisatie van maatschappelijke activiteiten en (3) mening over maatschappelijke betrokkenheid.

Van de 910 scoutinggroepen met een e-mailadres hebben 438 groepen de enquête ingevuld. Dit levert een respons op van bijna 50%. De verdeling in de steekproef wat betreft de grootte van de groepen en de geografische spreiding (verdeling groepen in Nederland per provincies), is nagenoeg gelijk aan de werkelijke populatie. Dit gegeven, aanvullend op de hoge respons van bijna 50%, maakt het mogelijk om uitspraken te doen over scoutinggroepen in Nederland in het algemeen. Zie voor een uitgebreide methodiekb beschrijving bijlage 1.

3.1 Type maatschappelijke activiteiten

Scouting is een organisatie waar het tonen van maatschappelijke betrokkenheid een belangrijke plaats inneemt. Wat verstaan scoutinggroepen zelf onder maatschappelijke betrokkenheid?

Tabel 3.1 Wat is maatschappelijke betrokkenheid?

	Aantallen	Percentages (%)
Ondersteuning verlenen aan andere organisaties en personen	312	72
Je verantwoordelijk voelen voor de mensen en omgeving om je heen	308	71
Activiteiten met anderen organiseren	275	63
Activiteiten voor anderen organiseren	191	44
Openstellen van gebouw en/of buitenterrein voor anderen	191	44
Geld inzamelen voor goede doelen	176	41
Anders	27	6

NB. De aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 434 en 100 omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

Je verantwoordelijk voelen voor de mensen en omgeving om je heen is een omschrijving van maatschappelijke betrokkenheid, de andere antwoorden zijn uitingen van maatschappelijke betrokkenheid.

Een opvallende uitkomst is dat het organiseren van activiteiten *met* anderen hoger scoort dan activiteiten *voor* anderen. De dienstbaarheid van scoutinggroepen kenmerkt hun maatschappelijke betrokkenheid, maar de antwoorden laten ook zien dat maatschappelijke betrokkenheid ook samenwerking met anderen inhoudt.

Bijna alle scoutinggroepen (97%) vinden het belangrijk dat hun groep maatschappelijk betrokken is. Iets minder scoutinggroepen vinden dat ze daadwerkelijk maatschappelijk betrokken zijn (90%), hoewel dat nog steeds een overgrote meerderheid is. Opmerkelijk is dat 32% van de scoutinggroepen vindt dat ze nog onvoldoende maatschappelijk betrokken zijn. Thema's waar scoutinggroepen zich in de toekomst voornamelijk op willen richten zijn natuurbeheer, maatschappelijke stages en activiteiten voor de wijk.

"De maatschappelijke waarde van scouting is evident doordat veel mensen zich wekelijks vrijwillig inzetten voor de ontwikkeling en ontplooiing van kinderen. De maatschappelijke betrokkenheid is wat mij betreft daarmee aangetoond. Als onze groep zich inzet voor bijvoorbeeld de herdenking op 4 mei, is dat omdat we die waarden belangrijk vinden en daar iets aan bijdragen." (groepsvoorzitter)

Welke maatschappelijke activiteiten ondernemen scoutinggroepen?

Een inventarisatie van alle (maatschappelijke) activiteiten van scoutinggroepen levert de volgende top tien op met tussen haakjes de percentages:

- 1 Koninginnedag, bevrijdingsfestivals, dorpsfeesten (79%)
- 2 de groep biedt ruimte voor maatschappelijke stages (69%)
- 3 bijdrage aan 4 mei (55%)
- 4 uitvoer natuurbeheerwerkzaamheden (53%)
- 5 inzamelen geld bij goede doelen en rampen (47%)
- 6 schoonmaakacties (46%)
- 7 organisatie activiteiten voor andere organisaties (35%)
- 8 de groep is een leerervaringsplaats (28%)
- 9 zomerspeeldagen, vakantiespelweken, timmerdorpen (18%)
- 10 natuureducatie (17%)

Voor een compleet overzicht van alle activiteiten en werkzaamheden, zie bijlage 3.

Activiteiten die scoutinggroepen tijdens deze maatschappelijke activiteiten ondernemen zijn voornamelijk het verlenen van hand- en spandiensten, het organiseren van (deel)activiteiten, het regelen van het verkeer en/of parkeren of het beschikbaar stellen van materiaal en/of het gebouw. Van de scoutinggroepen die geld inzamelen voor het goede doel, collecteert ruim 80% voor Jantje Beton.

Buitenschoolse opvang

16% van de scoutinggroepen werkt samen met buitenschoolse opvang. Dit is een hot item voor gemeenten, scholen en andere partijen. Het multifunctioneel gebruik van de gebouwen waar scouting in zit biedt mogelijkheden. Voor scouting heeft multifunctioneel gebruik van het gebouw als voordeel dat inkomsten kunnen worden gegenereerd en daarnaast de aanwezigheid van potentiële leden in hun gebouw. Doordat kinderen in deze context kennis maken met scouting kunnen er wellicht nieuwe leden worden aangetrokken.

In de tabel op de volgende bladzijde is te zien dat verhuur van het gebouw aan scholen het meeste voorkomt met betrekking tot buitenschoolse opvang. Daarnaast worden er af en toe activiteiten georganiseerd.

Tabel 3.2 Samenwerken met buitenschoolse opvang

Activiteit	Aantallen	Percentage (%)
We organiseren structureel activiteiten	5	7.4
We organiseren zo nu en dan activiteiten	37	54.4
We verhuren ons gebouw	52	76.5
We stellen ons gebouw gratis beschikbaar	6	8.8
Anders	8	11.8

NB. de aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 69 en 100, omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

Hoe vaak?

De scoutinggroepen scoren hoog op maatschappelijke activiteit. Een scoutinggroep onderneemt gemiddeld vijf maatschappelijke activiteiten per jaar en dat komt overeen met de antwoorden op de vraag waarbij een meerderheid (58%) aangeeft dat ze meerdere keren per jaar maatschappelijk actief is. Opvallend is dat geen enkele scoutinggroep aangeeft wekelijks maatschappelijk betrokken te zijn. De wekelijkse activiteiten die de scoutinggroepen ondernemen en organiseren voor hun leden rekenen ze niet als maatschappelijk actief.

"Persoonlijk vind ik maatschappelijke betrokkenheid een goed iets, maar dit item wordt mijns inziens momenteel erg overdreven. Een paar keer per jaar is voldoende. De leiding is er voor de scoutingkinderen, en niet om allerlei activiteiten voor andere verenigingen e.d. te organiseren. Heb liever dat ze zich optimaal voor de scouting inzetten dan half scouting en half maatschappelijk betrokken."
(groepsvoorzitter)

Tabel 3.3 Inventarisatie maatschappelijke activiteit

	Aantallen	Percentages (%)
Nooit	8	1.8
Eén tot twee keer per jaar	174	39.7
Meerdere keren per jaar	253	57.8
Maandelijks	3	0.7
Wekelijks	0	0.0
Totaal	438	100

Vooral de oudere speltakken ((water)scouts en explorers) zijn maatschappelijk actief. Of alle speltakken (van bevers, dolfinnen en kabouters tot de scouts en explorers) tezamen nemen deel aan maatschappelijke activiteiten. Iedere speltak heeft dan zijn eigen taken en verantwoordelijkheden.

Wie zijn er maatschappelijk actief?

Er is weinig tot geen onderscheid tussen de scoutinggroepen wat betreft de mate van maatschappelijke activiteit. De geografische ligging van de scoutinggroepen heeft geen invloed op de mate van hun maatschappelijke activiteiten. Scoutinggroepen uit het zuiden van het land scoren bijvoorbeeld niet anders op maatschappelijke activiteit, dan scoutinggroepen uit het noorden van het land. Dezelfde uitkomst geldt voor de meningen die scoutinggroepen hebben over maatschappelijke waarden. Ook de samenstelling van het ledenbestand (aantal allochtonen, aantal kinderen met gedragsproblemen, aantal gehandicapten) heeft geen invloed.

Wat wel invloed heeft op de mate waarin scoutinggroepen maatschappelijke activiteiten ondernemen, is de grootte van de groepen. Hoe groter de scoutinggroep, hoe meer maatschappelijk actief ze zijn. De grootte van het netwerk, het organisatievermogen en het aantal vrijwilligers zijn factoren die ervoor zorgen dat grotere scoutinggroepen meer activiteiten kunnen en willen ondernemen.

3.2 Belangrijkste waarden van scouting

Wat vinden de scoutinggroepen zelf de belangrijkste maatschappelijke waarde van scouting?

- 1 het leren samenwerken (93%)
- 2 persoonlijke ontplooiing/ontwikkeling (90%)
- 3 spelend leren (85%)
- 4 avontuur en beleving (80%)
- 5 vergroten weerbaarheid (40%)
- 6 kennis van de natuur opdoen (38%)
- 7 gezond leven en bewegen (24%)

*"Het allerbelangrijkste is dat scouting mensen bindt, er is een mogelijkheid mensen te ontmoeten en samen activiteiten te ontplooien."
(groepsvoorzitter)*

Bijna alle scoutinggroepen geven aan dat het leren samenwerken één van de belangrijkste waarden is, gevolgd door de persoonlijke ontwikkeling. Bij scouting is een gezonde balans te vinden tussen de aandacht voor het groepsdenken en gemeenschapszin aan de ene kant, en de ontwikkeling van het individu aan de andere kant. De nadruk ligt echter, zeker bij de jongere groepen, op het samen spelen en samen dingen bereiken. Het vergroten van de weerbaarheid wordt ook redelijk vaak genoemd (40%). Ouders geven aan dat ze scouting zien als een veilige omgeving waar hun kind zich door middel van de activiteiten, de manier van werken en de deskundige begeleiding, kan ontwikkelen.

3.3 Motieven voor maatschappelijke activiteit

Scoutinggroepen noemen meerdere motieven om maatschappelijke activiteiten te ondernemen.

Tabel 3.4 Motieven voor maatschappelijke activiteit

	Aantallen	Percentages (%)
1 We willen hiermee laten zien wat scouting is.	350	80.6
2 We willen hiermee onze maatschappelijke betrokkenheid laten zien.	293	67.5
3 We verdienen er geld mee.	280	64.5
4 We zien het als een leuke activiteit.	261	60.1
5 Het is leerzaam voor onze leden.	257	59.2
6 Het is een traditie dat we meedoen.	180	41.5
7 Het is logisch dat we meedoen als onderdeel van de maatschappij.	179	41.2
8 We voelen ons moreel verplicht.	59	13.6
9 Het is een voorwaarde voor subsidie.	23	5.3
10 Anders	11	2.5

NB. De aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 438 en 100, omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

Uit de top tien op de vorige pagina blijkt dat bijna alle scoutinggroepen dergelijke activiteiten ondernemen, omdat ze willen laten zien wat scouting is. Dat impliceert dat scouting wel degelijk bezig is met profilering. De uitkomsten geven aan dat er al een omslag heeft plaatsgevonden, of aan het plaatsvinden is, van intern gericht naar extern gericht denken.

3.4 Inhoudelijke bijdrage aan gemeentelijk beleid

Ruim de helft van de scoutinggroepen (58%) levert naar eigen zeggen een inhoudelijke bijdrage aan het gemeentelijk beleid. Vaak vindt dit plaats via interactieve bijeenkomsten die de gemeente organiseert met betrokken partijen. De indruk bestaat wel dat deze inhoudelijke bijdrage in de meeste gevallen vrij beperkt is. De onderwerpen waar scoutinggroepen over meepraten zijn vrijwilligersbeleid (32%), jeugdbeleid (30%), de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (28%) en overige onderwerpen (25%). Vorig jaar was nog maar 26% van de scoutinggroepen betrokken bij gemeentelijke nota's en inhoud van beleid (Hodes en Boersma, 2008).

Tabel 3.5 Wensen richting de gemeente

	Aantallen	Percentages (%)
Meer subsidie	223	51.6
Meer waardering	197	45.6
Meer ondersteuning	195	45.1
Betere samenwerking	164	38.0
Meer informatie-uitwisseling	122	28.2
Meer contact	112	25.9
Anders	45	10.4
Geen	42	9.7

NB. de aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 438 en 100, omdat de groepen meerdere antwoorden konden invullen.

10% van de scoutinggroepen geeft aan geen wensen te hebben richting de gemeente. Andere scoutinggroepen hebben uiteenlopende wensen zoals in bovenstaande tabel te zien is. Veel scoutinggroepen willen meer subsidie. Dit zijn vooral scoutinggroepen (64%) die nog geen subsidie ontvangen van de gemeente.

De scoutinggroepen willen naast meer subsidie, op de tweede plaats meer waardering van de gemeente voor wat ze doen. Als scouting meer waardering wil voor wat ze doen, is het noodzakelijk dat de scoutinggroepen aan de gemeente duidelijk maken wat ze doen en wie ze zijn. Uit de gesprekken met de gemeenten blijkt dat de samenwerking met scouting vooral praktisch van aard is en dat de toegevoegde waarde voor de persoonlijke ontwikkeling van kinderen niet bewust wordt benadrukt. De gemeente ziet scouting vooral als een actieve, enthousiaste vrijwilligersorganisatie en als één van de partners op het gebied van jeugd. De praktische inzet staat voorop, over een andere vorm van samenwerken is vaak niet nagedacht.

3.5 Samenwerkingspartners en externe communicatie

Samenwerking

92% van de scoutinggroepen heeft contact met de gemeente (Hodes en Boersma, 2008). Dit contact bestaat in bijna alle gevallen uit de aanvraag van subsidies of vergunningen. Uit dit onderzoek blijkt dat 72% van de scoutinggroepen aangeeft dat ze samenwerken met de gemeente. De samenwerking heeft voornamelijk betrekking op organisatie van ledenactiviteiten en accommodatie.

Een top vijf van partijen waar scouting mee samenwerkt:

- 1 andere scoutinggroepen (78%)
- 2 de gemeente (72%)
- 3 scholen (31%)
- 4 vrijwilligerscentrales of -steunpunten (28%)
- 5 buurtverenigingen (24%)

Een mooi voorbeeld van samenwerking tussen scoutinggroepen is bijvoorbeeld de Almeerse scoutingdag die afgelopen jaar voor het eerst werd georganiseerd op initiatief van de vier scoutinggroepen die in Almere gevestigd zijn. Toch gebeurt het vaak dat verschillen tussen scoutinggroepen onderling qua identiteit, sfeer en tradities, samenwerking in de weg staan. Scoutinggroepen lopen elkaar ook weleens in de weg zoals blijkt uit de volgende quote:

*"In steden zijn scoutinggroepen vaak concurrenten voor elkaar. Samenwerking, samen reclame maken moet meer gesteund worden."
(groepsvoorzitter)*

Een meerderheid van de scoutinggroepen werkt op jaarbasis meerdere keren samen met andere partijen (59%). 38% van de scoutinggroepen werkt één tot twee keer per jaar samen en slechts 3% werkt maandelijks of wekelijks samen met andere scoutinggroepen.

Externe communicatie

Wanneer scoutinggroepen maatschappelijke activiteiten ondernemen, wie brengen ze dan op de hoogte?

Tabel 3.6 Externe communicatie (in percentages)

	Gemeente	Pers
Nooit	13.7	8.4
Zelden	19.9	13.9
Soms	38.1	42.9
Vaak	16.7	23.3
Altijd	9.6	11.0
Weet niet	2.1	0.5
Totaal	100	100

Over het algemeen brengen de scoutinggroepen vaker de pers op de hoogte van hun maatschappelijke activiteiten, dan de gemeente. Wanneer scoutinggroepen meer waardering willen krijgen van de gemeente zullen ze de gemeente wel op de hoogte moeten houden van hun activiteiten, ook rechtstreeks en niet alleen via de pers.

Om scouting meer zichtbaar te maken in de maatschappij vindt 68% van de scoutinggroepen dat scouting meer media-aandacht moet zoeken.

Het organiseren van activiteiten in de wijk of op andere zichtbare plaatsen in de stad of het dorp is volgens de scoutinggroepen een andere manier om scouting meer zichtbaar te maken.

"Ik vind dat scouting zich meer moet laten zien als een organisatie die midden in de samenleving staat. Scouting is meer dan alleen fikkie stoken en knopen leggen." (groepsvoorzitter)

3.6 Stellingen

Scoutinggroepen zijn gevraagd naar hun mening over het uiten van hun maatschappelijke betrokkenheid door middel van activiteiten.

Tabel 3.7 Stellingen (in percentages)

Mijn groep vindt ...	Mee oneens	Neutraal	Mee eens
..het prettig om zelf maatschappelijke activiteiten te bedenken en op die manier maatschappelijke betrokkenheid te tonen	22.3	43.9	33.8
..dat de reguliere activiteiten van scouting van voldoende maatschappelijke waarde zijn.	6.2	35.9	57.9
..dat het belangrijk dat Scouting Nederland landelijk maatschappelijke projecten start waar groepen aan mee kunnen doen.	21.3	41.6	37.1
..dat scouting een verplichting heeft om haar maatschappelijke waarde zichtbaar te maken.	11.4	35.8	52.8
..het prettig om aan te haken bij stedelijke landelijke initiatieven.	16.1	27.3	52.0

Een meerderheid van de scoutinggroepen (58%) is het eens met de stelling: "mijn groep vindt dat de reguliere activiteiten van scouting van voldoende maatschappelijke waarde zijn". Dat impliceert dat de meeste groepen er weinig voor voelen om allerlei extra activiteiten te gaan organiseren. Het impliceert ook dat groepen wel degelijk bewust zijn van hun maatschappelijke waarde. Een meerderheid van de scoutinggroepen (53%) vindt echter ook dat scouting een verplichting heeft om haar maatschappelijke waarde zichtbaar te maken. Een derde van de scoutinggroepen vindt het prettig om zelf invulling te geven aan die maatschappelijke betrokkenheid, terwijl de helft van de scoutinggroepen graag aanhaakt bij landelijke initiatieven zoals Jantje Beton collectie of Make a Difference Day. Verder blijkt dat scoutinggroepen die liever zelf invulling geven aan hun maatschappelijke betrokkenheid niet meer of minder maatschappelijk actief zijn dan scoutinggroepen die liever aanhaken bij landelijke initiatieven.

3.7 Conclusies

Scoutinggroepen zijn zeer maatschappelijk actief, namelijk 98% van de groepen onderneemt één of meerdere maatschappelijke activiteiten per jaar. Het merendeel van de groepen (58%) doet dat zelfs meerdere keren per

jaar. Het verlenen van hand- en spandiensten en het organiseren van activiteiten tijdens Koninginnedag, bevrijdingsfestivals, dorpsfeesten zijn de meest genoemde maatschappelijke activiteiten.

Op de tweede plaats noemen de scoutinggroepen de ruimte die ze bieden voor maatschappelijke stages en op de derde plaats staat de bijdrage die scoutinggroepen leveren tijdens de herdenkingen op 4 mei.

Wat opvalt, is dat de scoutinggroepen hun activiteiten als vanzelfsprekend beschouwen. Vanwege het plezier dat de leiding zelf heeft in het organiseren van de activiteiten voor en met de kinderen, zien ze de maatschappelijke waarde van scouting niet direct.

Hoewel scoutinggroepen hun activiteiten als vanzelfsprekend beschouwen, is er toch enige verschuiving te zien van intern, naar extern denken en doen. Als motief om maatschappelijke activiteiten te ondernemen wordt "wij willen hiermee laten zien wat scouting is" het meest genoemd (81%). Ook noemen scoutinggroepen het organiseren van activiteiten in de wijk of op andere zichtbare plaatsen in de stad of het dorp (67%) en het zoeken van meer media-aandacht (68%) als manieren om scouting meer zichtbaar te maken in de maatschappij.

Leren samenwerken, persoonlijke ontwikkeling, spelend leren en avontuur en beleving zijn de belangrijkste waarden van scouting volgens de scoutinggroepen zelf.

Op basis van de inventarisatie uit de enquête en een oriënterende literatuurstudie concluderen we dat de maatschappelijke waarde van scouting tot uiting komt in de volgende vier kernwaarden:

- Vrijwillige inzet: verantwoordelijkheid in meedoen
- Maatschappelijke participatie: oriëntatie op de wijk en wereld
- Pedagogische functie: persoonlijke ontwikkeling
- Jeugd en Groen: duurzaamheid en milieu.

In de volgende hoofdstukken worden deze kernwaarden afzonderlijk beschreven en onderbouwd. De vier kernwaarden staan echter niet los van elkaar: ze hebben juist veel raakvlakken en vullen elkaar aan.

4 Vrijwillige inzet

4.1 Vrijwillige inzet: verantwoordelijkheid in meedoen

Scouting is een vrijwilligersorganisatie waar naast de volwassen vrijwilligers ook een groot deel van de (oudere) leden vrijwilligerstaken op zich neemt. Het gemiddeld aantal vrijwilligersuren bij scouting ligt veel hoger dan het landelijk gemiddelde (1,6 uur per week). Leidinggevendenden besteden wekelijks 8 tot 8,5 uur aan hun vereniging (Hodes in Vakwerk, 2008). Bijzonder is dat waar andere organisaties moeite hebben om vooral jongeren te vinden die vrijwilligerswerk willen doen, driekwart van de vrijwilligers bij scouting jonger dan 25 jaar is.

Actieve participatie komt vooral veel voor bij typische vrijetijdsverenigingen en jeugdorganisaties zoals scouting. In tegenstelling tot bijvoorbeeld natuur- of milieuorganisaties en vakbonden, telt scouting een hoog percentage leden dat bereid is tot actieve en onbetaalde inzet ten behoeve van de organisatie (De Hart, 2005). Ongeveer een kwart van de leidinggevendenden bij scouting doet naast scouting ook nog ander vrijwilligerswerk. Ook is 44% van hen, naast scouting, nog lid van een andere club of vereniging (Lepelaar, 2002).

De gangbare definitie van vrijwilligerswerk is: *"Vrijwilligerswerk is werk dat in enig georganiseerd verband, onverplicht en onbetaald wordt verrichtten behoefte van anderen of de samenleving"*. Deze definitie laat veel ruimte voor interpretatie en de werkelijke definitie hangt af van verschillende factoren. Bijvoorbeeld; welke motieven iemand heeft om vrijwilligerswerk te doen, of welke beloning de vrijwilliger ontvangt.

Het *doorgroeimodel (1)* bij scouting wat betreft het vrijwilligersbeleid is bijzonder en wordt hieronder besproken. De *maatschappelijke stades* en *EV-C's (2)* zijn een voorbeeld van erkenning voor de vrijwillige inzet bij scouting. Tot slot wordt een belangrijk gevolg van de vrijwillige inzet bij scouting, het *sociaal kapitaal (3)* besproken. Deze drie onderwerpen omvatten de maatschappelijke waarde van deze kernwaarde van scouting.

4.2 Doorgroeimodel (1)

Bijzonder aan het vrijwilligersbeleid bij scouting is het doorgroeimodel. Dat houdt in dat vrijwilligers worden geworven uit bestaande leden en dat scouts vanaf jonge leeftijd worden gestimuleerd om vrijwillige taken op zich te nemen.

"Wat scouting goed begrijpt, is dat de levensfase van een kind, en niet de leeftijd, bepaalt hoeveel ondersteuning iemand nodig heeft en welke verantwoordelijkheden iemand op zich kan nemen." (Lucas Meijs)

Bij scouting wordt gekeken naar het individu en die kan zich in eigen tempo ontwikkelen. Kinderen krijgen vaak op relatief jonge leeftijd al verantwoorde taken en dat zorgt voor zelfvertrouwen.

Bij scouting is er de mogelijkheid om te oefenen met bepaalde vrijwilligerstaken, zoals het begeleiden van een patrouille. Op relatief jonge leeftijd krijgen scouts hun verantwoordelijkheden en daarmee krijgen ze vertrouwen in hun eigen kunnen.

"Het involved learning zoals dat bij scouting gebeurd is een heel sterk punt. Dat moet meer worden benadrukt." (Lucas Meijs)

Er is veel aandacht voor het opleiden en begeleiden van vrijwilligers in beleidsplannen van scouting. De scoutleiders fungeren als rolmodel waar de kinderen in de groep tegenop kijken. Om het leerproces van de kinderen goed te kunnen faciliteren moeten de scoutleiders goed opgeleid en geïnstrueerd worden. Door middel van een progressiesysteem houdt de scoutleiding de ontwikkeling van vaardigheden van een jeugdlid bij. Deze vaardigheden kunnen dan later meetellen in de kwalificatie voor een vrijwilligersfunctie. Scouting Nederland biedt allerlei cursussen en trainingen aan, maar scouting stimuleert jeugdleden en vrijwilligers ook om deel te nemen aan relevante cursussen en trainingdagen van gemeenten en andere maatschappelijke organisaties.

Door het doorgroeimodel kunnen scouts zich persoonlijk ontwikkelen en leren ze vanaf jonge leeftijd wat het belang en plezier is om je belangeloos in te zetten voor de maatschappij. Die persoonlijke ontwikkeling kan zichtbaar worden gemaakt, onder andere door maatschappelijke stages en het toekennen van EVC's.

4.3 Maatschappelijke stages en EVC's (2)

Een manier om de waarde van vrijwillige inzet zichtbaar te maken en erkend te krijgen is de maatschappelijke stage. Er is een grote bereidheid bij scoutinggroepen om als stageplaats te fungeren. Maar liefst 69% van de groepen biedt ruimte voor maatschappelijke stages en ook vormt 28% van de groepen een leerervaringsplaats.

Belangrijke competenties die bij scouting kunnen worden ontwikkeld zijn:

- het bedenken van activiteiten;
- plannen en organiseren;
- omgaan met kinderen van diverse leeftijden en gedragingen;
- samenwerken in teamverband;
- goed communiceren en luisteren naar kinderen, ouders en leidinggevend en en
- leiding geven aan een groep.

In totaal heeft driekwart van de leidinggevend en hun ervaring bij scouting weleens gebruikt voor een opleiding of werksituatie en sollicitaties. Ervaringen die leidinggevend en bij scouting opdoen worden vooral gebruikt in opleidingen die gericht zijn op onderwijs, zorg en welzijn. Kennis, vaardigheden en ervaringen die jongeren opdoen als vrijwilliger van scouting worden toegepast buiten scouting.

De educatieve doelstelling van scouting wordt dus niet alleen gerealiseerd bij de jeugdleden die deelnemen aan de activiteitenprogramma's, maar zeker ook bij de ongeveer 17.000 vooral jonge vrijwilligers die als leider van een groep actief zijn.

Leerbedrijf

Ruim 10% van de scoutinggroepen heeft momenteel een officiële erkenning als leerbedrijf voor ROC-stages. Het verkrijgen van een dergelijk officiële (maatschappelijke) erkenning draagt bij aan de maatschappelijke waardering, c.q. maatschappelijke meerwaarde van scoutinggroepen als leerervaringsplaats. De geleerde en ontwikkelde vaardigheden worden erkend als algemeen aanvaard en toepasbaar.

EVC's

Een andere manier van erkenning is de toekenning van EVC's (eerder/elders verworven competenties). De werkervaring en competenties die opgedaan worden als vrijwilliger bij scouting hebben een meerwaarde voor een opleiding, stage, het vinden van een baan of het doen van ander vrijwilligerswerk. Door het erkennen en waarderen van deze competenties krijgt het vrijwilligerswerk bij scouting een aantoonbare maatschappelijke meerwaarde. Het toekennen van EVC's is enerzijds gericht op certificering en anderzijds gericht op de ondersteuning van het proces van persoonlijke ontwikkeling/ loopbaanontwikkeling. EVC brengt de directe waarde van vrijwillige inzet van en voor de vrijwilliger tot uitdrukking in bijvoorbeeld een diploma (www.movisie.nl).

Een goed voorbeeld van een organisatie die dit instrument gebruikt is Steunpunt Scouting Gelderland. Het Steunpunt Scouting Gelderland gebruikt EVC om volwaardige stageplaatsen voor SCW-, SPW- en Sport en Bewegingsopleidingen te creëren en om de competenties die de vrijwilligers opdoen te erkennen. Hierdoor krijgen ze hun maatschappelijke waarde toegekend. De erkenning van competenties binnen scouting zijn positief. Waar het nu nog voornamelijk gaat over de effecten voor de stagiaires, zullen de effecten voor vrijwilligers over een paar jaar merkbaar moeten zijn, als de arbeidsmarkt de toegevoegde waarde van het werk (h)erkent. Scouts vermelden nu al vaker dan vroeger op hun cv hun lidmaatschap van scouting (Kenniscentrum EVC, 2006).

Naast een bijdrage aan de persoonlijke ontwikkeling heeft de vrijwillige inzet ook een breder effect. Dat wordt sociaal kapitaal genoemd.

4.4 Waardering vrijwillige inzet en sociaal kapitaal (3)

Bij de waardering van vrijwillige inzet kunnen drie typen waarden onderscheiden worden²:

- financieel-economische waarde
- sociaal-economische waarde
- sociaal-maatschappelijke waarde

Vooraf de sociaal-maatschappelijke waarde die tot stand komt als investeringen of inzet leiden tot maatschappelijk welzijn, is in dit geval van belang. Hierbij valt te denken aan het bevorderen van burgerschap en sociale cohesie en aan de vorming van sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal is het geheel aan netwerken tussen mensen waarbij vertrouwen en wederkerigheid belangrijke elementen zijn.

Noot 2 Bron: Dekker & Mevissen, 2008a; Dekker & Mevissen, 2008b

Sociaal kapitaal is ook datgene dat verenigingen als scouting mede maatschappelijk relevant maakt.

Naast deze maatschappelijke opbrengsten kan ook gedacht worden aan het gevoel van eigenwaarde van de vrijwilliger. Vrijwilligers halen status, zelfvertrouwen en nieuwe inzichten uit hun vrijwilligerswerk (Heuser, 2005).

"De vader-zoon dagen, de kerstvieringen met de hele familie, de zomerkampen: dat is sociaal kapitaal!" (Lucas Meijs)

Sociaal kapitaal

Zijn mensen die vrijwilligerswerk doen na hun scoutingloopbaan dat gaan doen omdat ze bij scouting hebben gezeten of zijn dit sowieso mensen die een grotere maatschappelijke belangstelling hebben? Dat is lastig te bepalen, maar toch kunnen we de bijdrage van scouting aan het opbouwen en onderhouden van sociaal kapitaal herkennen en beschrijven.

Het verenigingsleven is een ontmoetingsplaats waar aandacht is voor democratisch handelen en waar socialisatie-effecten optreden (Putnam, 1993). Volgens de typologie van soorten verenigingen van Van Rossem en Baerveldt (2004) kunnen de lokale scoutinggroepen worden getypeerd als intern gerichte horizontale verenigingen. De ontwikkeling van sociaal kapitaal is in dit type vereniging het meest waarschijnlijk. Gunstige omstandigheden bij scouting zijn de directe interactie tussen de leden en de toegankelijke democratische besluitvormingsprocessen. Het feit dat mensen zich in het maatschappelijk middenveld zelfstandig organiseren is waardevol op zich.

"Scoutinggroepen zijn clubverenigingen waar het draait om het sociale aspect. Iedereen doet mee en het kind staat centraal." (Lucas Meijs)

Zoals eerder gezegd zijn vaak meerdere leden van het gezin op één of andere manier betrokken bij scouting. Ook zijn leden vaak voor een langere periode lid en daarna betrokken bij scouting als vrijwilliger. Deze lange en sterke relatie zorgt voor mogelijkheden om vertrouwen en wederkerigheid op te bouwen. De leden trekken intensief met elkaar op en moeten veel samenwerken. In deze omstandigheden wordt het vertrouwen tussen de leden versterkt. Je leert dat je van elkaar op aan kunt en dat je samen een eindresultaat moet bereiken. Binnen scouting staat het samenwerken centraal en leer je om iets voor een ander te doen, zonder daar direct iets voor terug te verwachten. Dat is sociaal kapitaal. Een ander voorbeeld van sociaal kapitaal zijn de zomerkampen, waar mensen die ooit lid waren zich elk jaar weer voor inzetten om kinderen een prachtige week te bezorgen. Uiteraard spelen ook familiebanden hier een rol, maar de band die tot stand is gekomen door scouting moet niet onderschat worden. Het netwerk van scouting is ook groot, doordat families en hun netwerken kunnen worden ingeschakeld.

Het vormen en/of vergroten van sociaal kapitaal heeft de politieke aandacht. In de sportwereld is bijvoorbeeld een trend zichtbaar waar doelstellingen op het gebied van sociaal kapitaal worden gekoppeld aan het sportverenigingsleven. Men is ervan overtuigd dat sport een maatschappelijke waarde heeft die vergroot kan worden. Op het gebied van vrijwillige inzet is de meerwaarde van scouting gelegen in de vaardigheden die leden kunnen ontwikkelen en het sociaal kapitaal dat binnen de vereniging wordt opgebouwd.

4.5 Conclusie

De vanzelfsprekendheid waarmee veel scouts op een of andere manier vrijwilligerswerk doen binnen hun scoutinggroep heeft op verschillende manieren waarde. Scouts ontwikkelen vanaf jonge leeftijd hun vaardigheden en kunnen deze vaardigheden ook toepassen buiten scouting. De persoonlijke ontwikkeling staat centraal. De aandacht voor maatschappelijke stages en de toekenning van EVC's zijn een erkenning voor de waarde van het vrijwilligerswerk bij scouting. De andere manier waarop de maatschappelijke waarde van scouting tot uiting komt is de opbouw en het behoud van sociaal kapitaal.

De vrijwillige inzet leidt tot de ontwikkeling van de andere kernwaarden als maatschappelijke participatie en persoonlijke ontwikkeling.

5 Maatschappelijke participatie

5.1 Oriëntatie op de wijk en wereld

Scouting is bij uitstek een organisatie waarbij participatie voorop staat: passieve participatie door mee te doen aan de activiteiten als deelnemer en actieve participatie door de activiteiten te begeleiden en te organiseren, door andere kaderleden te trainen om hun werk te doen en/of door bestuurslidmaatschap (Georganiseerd Kattakwaad, 1993). Door het lidmaatschap van scouting worden de leden geconfronteerd met hun rol in de samenleving en de dingen die er spelen.

De maatschappelijke waarde van deze kernwaarde, maatschappelijke participatie, komt tot uiting door het *participatief leren (1)* wat binnen scouting centraal staat, het *kritisch-democratische burgerschap (2)* dat binnen scouting wordt gestimuleerd en de *internationalisering (3)* die van oudsher een belangrijke plaats inneemt binnen scouting.

5.2 Participatief leren (1)

De oriëntatie op de wijk en wereld verloopt geleidelijk. Voor de kinderen in de jongste groep is de nabije wereld om hen heen al groot genoeg. De focus ligt op samenspelen in de groep onder leiding van vertrouwde en bekende leiding. Wanneer de kinderen ouder worden ondernemen ze activiteiten in de directe omgeving. Het gaat erom dat kinderen ervaren dat het leuk is om voor een ander iets te doen. Vanaf een jaar of 15 initiëren de jongeren zelf een activiteit waarbij ze iets doen voor een ander. Dat kan ook wat verder weg zijn, dat hoeft niet perse in de naaste omgeving. Het bewustzijn van hun eigen positie in de maatschappij wordt groter. De jongeren leren om zelf verantwoordelijkheid te nemen naar de maatschappij.

Bijdrage aan evenementen

Al spelenderwijs leren scouts dat het een normale zaak is te participeren in de maatschappij. Een grote meerderheid (79%) van de groepen levert een bijdrage aan evenementen zoals Koninginnedag. In onderstaande tabel is te zien welke activiteiten scoutinggroepen dan ondernemen.

Tabel 5.1 Koninginnedag, bevrijdingsfestivals, buurtfeesten etc.

Activiteit	Aantallen	Percentage (%)
We bieden hand- en spandiensten	277	80.5
We organiseren activiteiten	235	68.3
We stellen materiaal beschikbaar	194	56.4
We stellen ons terrein/gebouw beschikbaar	98	28.5
We regelen het verkeer/parkeren	140	40.7
Anders	27	7.8

NB. de aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 344 en 100, omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

Zelforganisatie

Het werken vanuit de zelforganisatie van kinderen schept mogelijkheden tot leren. Door het kind centraal te plaatsen kunnen kinderen actief participeren.

"Het werken vanuit de zelforganisatie is belangrijk. Wanneer kinderen zelf kunnen ontdekken, leren ze het meest. Ze leren om dingen zelfstandig op te lossen en dat sterkt hun zelfvertrouwen." (Kees Both)

Kinderen leren om zich actief met hun omgeving bezig te houden en betrokken te worden. Jeugdparticipatie is een belangrijk instrument waarmee kinderen op hun eigen niveau en onder begeleiding (veilige omgeving) democratisch burgerschap leren (De Winter, 1995). Volwassenen, opvoeders en leerkrachten moeten situaties scheppen waarin participatief gedrag als het ware wordt uitgelokt. Jeugdparticipatie wordt verbonden met goed burgerschap en verantwoordelijkheid, en heeft te maken met het ontwikkelen van een basishouding. Kinderen leren bij scouting spelenderwijs allerlei dingen die bij participatie en democratie belangrijk zijn, zoals je mening uiten en respecteren dat anderen een andere mening hebben en discussiëren. Ook reflecteren staat centraal: hoe hebben we het opgelost en wat vinden we daarvan? Dat zijn vormen van participatie met als doel allerlei democratische burgerschapsvaardigheden bij kinderen te ontwikkelen.

5.3 Kritisch democratisch burgerschap (2)

Bij scouting is er ruimte voor zowel individuele ontwikkeling als sociale ontwikkeling door de aard van de activiteiten. In de literatuur is sprake van drie clusters van opvoedingsdoelen (Veugelers en De Kat, 2003):

- *Aanpassing en disciplineren*, met doelen als gehoorzaamheid, goede manieren en zelfdiscipline;
- *Zelfstandigheid en kritische meningsvorming*, met doelen als het vormen van een eigen mening en het leren omgaan met kritiek;
- *Sociale betrokkenheid*, met doelen als rekening houden met anderen, respect tonen voor andersdenkenden en solidariteit met anderen.

Tegenwoordig is de kritisch-democratische benadering het meest actueel. Deze is volgens het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties *'de sleutel tot een vitale samenleving en een gezonde democratie'*. De kritisch-democratische burger combineert individuele en sociale ontwikkeling. Scouting stimuleert een actieve houding en jongeren leren hun eigen grenzen en mogelijkheden kennen. Bij scouting krijgen jongeren al op jonge leeftijd verantwoordelijkheid in bijvoorbeeld het patrouillespel. Als 14-jarige leiden ze een groep en leren ze wat het betekent om ergens verantwoordelijk voor te zijn. Jongeren kunnen onderling met elkaar spreken over de ervaringen en ze krijgen waardering voor geleverde prestaties (insignes, maar ook in woorden en daden zoals nieuwe taken).

"Scouting is een laagdrempelige, onnadrukkelijke leerschool voor burgerschap. De ervaringen die kinderen opdoen in het samen spelen, samen iets bereiken, is heel waardevol. Dat gebeurt nergens anders op die manier." (Jo Hermanns)

Leden van verenigingen zijn vaker en meer politiek actief, en hebben meer democratische normen en vaardigheden dan niet-leden (Stolle, 1998).

Lidmaatschap van scouting kan stimulerend werken in het ontwikkelen van actief kritisch democratisch burgerschap. Scouts leren hun inzet in de maatschappij te tonen, waardoor de kans groot is dat ze dit ook na(ast) hun scoutingperiode inzetten en toepassen.

Dit maatschappelijke bewustzijn is niet alleen nationaal gericht, van oudsher is internationale verbondenheid een belangrijk aspect en worden scouts geconfronteerd met culturen en denkwijzen vanuit de hele wereld.

5.4 Internationalisering (3)

Internationale verbondenheid is van oudsher een belangrijk aspect van scouting. Baden Powell zag grote mogelijkheden om de scoutingbeweging in te zetten voor het bevorderen van de wereldvrede. Hij beredeneerde dat wanneer scouts op jonge leeftijd kennis maakten met elkaar en andere culturen, ze dan op latere leeftijd onmogelijk oorlog met elkaar zouden kunnen voeren.

Nog steeds is internationale verbondenheid een belangrijk aspect. Leden worden bewust van diversiteit en culturele verschillen door internationale (water)kampen, uitwisselingen en acties. Niet alleen in het buitenland, maar ook in Nederland zelf organiseren groepen activiteiten met bijvoorbeeld asielzoekerscentra om kennis te maken met de verschillende culturen die in Nederland samenwonen. Door samen activiteiten te ondernemen leren scouts over de overeenkomsten en verschillen tussen verschillende culturen en ontwikkelen ze een breder perspectief. Een ander voorbeeld van het internationale karakter van scouting zijn de activiteiten in de vorm van landenthema's zoals 'Een reis om de wereld' of 'De Olympische Spelen'. Spelenderwijs leren de scouts vanaf jongs af aan over andere landen en culturen.

Partnerships

Een aantal scoutinggroepen heeft een partnership met een andere scoutinggroep elders in de wereld. In geval van langdurige contacten houdt dit partnership in dat eens in de zoveel jaar een uitwisseling wordt georganiseerd. Jeugdleden gaan dan samen op kamp of er wordt wederzijdse ondersteuning geboden. Tussen deze meerjaarlijkse uitwisseling door, vindt er contact plaats tussen de (kader)leden van de groepen. Door middel van berichten op de website van de groep of in het clubblad worden nieuwtjes over de partners uitgewisseld. Soms organiseert de groep een actie voor de partnergroep. De opbrengsten worden dan geïnvesteerd in bijvoorbeeld nieuw kampeermateriaal voor de partnergroep. Jeugdleden bouwen ook zelf contacten op, omdat ze voorafgaand aan een uitwisselingskamp logeren bij hun leeftijdsgenoten. Op die manier bouwen de scouts aan internationale vriendschappen.

5.5 Conclusie

Scouting vormt een leerschool voor (kritisch-democratisch) burgerschap. Doordat participatief leren centraal staat, leren scouts vanaf jonge leeftijd om zich actief in te zetten voor de maatschappij en hun betrokkenheid te tonen. Doordat internationalisering altijd een belangrijk onderdeel van scouting is geweest, blijft die maatschappelijke participatie niet beperkt tot Nederland. Actief zijn in de maatschappij is belangrijk om als gezonde democratie te functioneren.

6 Pedagogische waarde

6.1 Persoonlijke ontwikkeling

"Scouting heeft een moderne pedagogische visie. Het kind staat centraal, het kind is leidend in het proces. Uitgaande van zijn of haar mogelijkheden en wensen geeft het kind sturing aan de eigen ontwikkeling." (Jo Hermanns)

Naast zelfsturing is de nadruk op het groepsgericht werken een belangrijk aspect van de pedagogische waarde van scouting. Kinderen leren samen te werken, om samen doelen te bereiken. Er is aandacht voor de zwakkeren, kinderen leren om oog te hebben voor anderen. Jonge scouts merken dat er verschillen zijn tussen mensen en leren tegelijkertijd daar op een goede manier mee om te gaan.

De pedagogische waarde van scouting komt tot uiting door *de scouting context (1)* en het besef dat *spelen ook leren is (2)*. De pedagogische waarde zit daarnaast in het feit dat *kinderen met gedragsproblemen (3)* terecht kunnen bij scouting en daar baat bij hebben. Ten slotte is ook de bijdrage aan de *motorische ontwikkeling (4)* van belang.

6.2 Scouting principes: de context (1)

Diversiteit aan activiteiten

Het feit dat iedereen bij scouting terecht kan en zich er thuis kan voelen heeft te maken met de grote diversiteit aan activiteiten die er is. Zo is er voor iedereen wel iets waar hij of zij goed in is. Alle leden kunnen iets vinden dat ze leuk vinden om te doen en waar ze goed in zijn. Het ontdekken van dingen ze goed zijn, is belangrijk voor het ontwikkelen van zelfvertrouwen voor een kind.

Tegelijkertijd leren kinderen dat niet iedereen overal goed in is, maar dat diegene er wel gewoon bij hoort. Kinderen die motorisch iets minder begaafd zijn, of kinderen die hun sociale vaardigheden nog moeten ontwikkelen, kunnen bij scouting terecht. Doordat dit spelend gaat, wordt er geen onderscheid gemaakt in niveaus, maar kan iedereen zelf ontdekken wat ze willen leren en waar ze goed in zijn. Kinderen kunnen hun kwaliteiten ontdekken zonder dat ze daar meteen op afgerekend worden.

Gestructureerd maar informeel

De literatuur over sociaal-emotionele ontwikkeling en het verwerven van sociale competenties laat zien dat het scoutingspel de potentie heeft om een positieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van kinderen. Het is niet zozeer dat kinderen deze vaardigheden bij scouting leren. Scouting vormt een omgeving waarin kinderen kunnen oefenen en deze vaardigheden kunnen ontwikkelen.

Scouting biedt een informele, maar gestructureerde leersetting waar kinderen in kleine groepen met leeftijdsgenoten in een veilige setting onder supervisie van een volwassene activiteiten kunnen ontplooiën. Leren verantwoordelijkheid nemen voor verschillende aspecten van het groepsproces is belangrijk. Door de mogelijkheid die jongeren krijgen bij scouting om verschillende rollen uit te proberen, ontdekken ze wie ze zijn en wie ze graag willen zijn.

Scouting verschilt met andere maatschappelijke organisaties, zoals bijvoorbeeld sportverenigingen, door de nadruk op de opvoedingselementen. Spelenderwijs proberen de scoutleiders hun leden deze vaardigheden, maar ook normen en waarden bij te brengen, naast de zorg voor en omgang met de natuur om ons heen.

Niet-formeel leren

De scoutingmethode is door de VN erkend als een vorm van niet-formeel leren. Bij scouting wordt zoveel mogelijk gewerkt vanuit de zelforganisatie van kinderen.

"Scouting heeft pedagogische waarde door het informele leren tijdens de activiteiten en begeleiding". (Kees Both)

In het groeien naar weerbaarheid moet de scoutingomgeving de kinderen ondersteunen en gidsen (Morget & Weber, 2007). Ook Visscher (2008) geeft aan dat het kind een actieve en verantwoordelijke rol zou moeten spelen in het eigen leer- en verbeterproces. Bij scouting krijgt het kind deze mogelijkheid door de aard van de activiteiten en de kans om relatief op jonge leeftijd leider te worden. Dit vindt plaats door het (leren) werken in teamverband en de nadruk op uitproberen, in plaats van theoretisch onderricht. De scoutingprincipes met betrekking tot het helpen van anderen, solidariteit en samenwerking worden geïnternaliseerd door positieve ervaringen die scouts opdoen.

"De maatschappelijke meerwaarde ligt erin gelegen dat kinderen ontzettend veel plezier hebben in wat ze doen. Hetzelfde geldt voor de leiding. Het is gewoon leuk en dat is maatschappelijk genoeg". (Lucas Meijs)

6.3 Spelen is ook leren (2)

Spelen is voor kinderen een manier om het leven te onderzoeken en contact te maken met de mensen om hen heen. Spelen is van groot belang voor de cognitieve, motorische en sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind (Van der Pol, 2005). Speelgedrag wordt sterk beïnvloed door de omgeving waarin wordt gespeeld. Door buiten spelen doen kinderen nieuwe ervaringen op en doordat de situatie elke keer anders is leren kinderen anticiperen en stimuleert het de creativiteit. Al spelend komen kinderen hindernissen tegen die ze, door veel te proberen en te oefenen, leren overwinnen. Zo verleggen ze hun grenzen en ontwikkelen ze zich op alle mogelijke manieren: fysiek, maar ook cognitief, sociaal, emotioneel en psychisch (Platform Ruimte voor Jeugd, 2005).

"Bij scouting kunnen kinderen samen spelen, ze hebben plezier. Dát is de maatschappelijke meerwaarde." (Jo Hermanns)

Ruimte om te spelen, zonder dwang of opdrachten is uniek. Zeker in de huidige vrijetijdsbesteding van kinderen. Kinderen leren de regels van het samenleven vooral door het zelf te doen, dus door samen te spelen.

Door te spelen met leeftijdsgenoten leren kinderen belangrijke sociale vaardigheden als samenwerken, delen, andere meningen respecteren, onderhandelen, ideeën en gevoelens uiten (Malone en Tranter, 2003). Buiten is vaak de eerste plek waar kinderen op zichzelf zijn aangewezen. Kinderen leren om te gaan met risico's en dat gaat met vallen en opstaan. Scouting zorgt voor een veilige omgeving waarin dit kan gebeuren, zowel fysiek als sociaal.

"Buiten kunnen kinderen hun eigen grenzen ontdekken. Ze leren om te gaan met niet gestandaardiseerde materialen. Dat vergt een ander soort denken dan een klimrek beklimmen of met lego spelen." (Kees Both)

Ervaringen ouders en leden

Een meerderheid van scouts en ouders vindt dat de scouting ervaring jonge mensen helpt om volwassen te worden (Dijkstra, 2003). Scouting wordt gezien als een gestructureerde, veilige en goed georganiseerde groep. De educatieve waarde van scouting ligt bij het vermogen om verantwoordelijkheid voor jezelf te nemen, je eigen zaken oplossen en om te gaan met moeilijkheden, en te communiceren en omgaan met anderen. Het belang van experimenteel leren wordt hierin benadrukt.

Hoewel scouting een gestructureerde en veilige omgeving vormt met duidelijke regels, hebben kinderen dit niet direct door. Doordat de volwassenen wat meer op afstand zijn hebben kinderen het gevoel dat ze zelf hun eigen grenzen en mogelijkheden kunnen ontwikkelen. Het leerproces gaat tijdens het scoutinglidmaatschap vaak onbewust.

"Pas achteraf realiseer ik me wat ik eigenlijk allemaal geleerd heb bij scouting. De praktische vaardigheden komen nu nog steeds van pas en bij scouting heb ik inderdaad geleerd om samen te werken." (voormalig scout)

Leren gebeurt vaak tussen de bedrijven door. Door allerlei omgangsregels waar kinderen mee in aanraking komen (geen afval achterlaten in de natuur, niet door iemand heen praten als diegene aan het woord is) worden kinderen opgevoed. Dat gebeurt dus net zo goed bij scouting, als bijvoorbeeld op school of thuis.

6.4 Kinderen met gedragsproblemen (3)

Eerder hebben we vastgesteld dat zo'n 10 tot 20% van de kinderen die lid zijn van scouting getypeerd worden als kinderen met probleemgedrag. De meest voorkomende gedragsproblemen zijn³:

- 1 ADHD/druk
- 2 agressie/moeilijk aanpassen aan de groep
- 3 sociaal zwak/autistisch
- 4 verstandelijke achterstand

Het probleemgedrag bestaat voornamelijk uit extreem druk gedrag en niet luisteren. Dit probleemgedrag betekent een extra belasting voor de kaderleden die de kinderen moeten begeleiden. De scoutleiding krijgt daarom waar gewenst ook extra begeleiding aangeboden om hiermee om te kunnen gaan.

Doorverwijzing van Jeugdzorg

In toenemende mate verwijzen instanties als Jeugdzorg kinderen naar scouting. Meerwaarde aspecten als 'bij een groep horen', 'zich kunnen uitleven', 'samen spelen en delen', 'ontspanning in gestructureerde omgeving' worden door Jeugdzorg benoemd als redenen voor de doorverwijzing.

"Voor kinderen is het goed om op jonge leeftijd in aanraking te komen met kinderen die 'anders' zijn. 'Anders' wordt dan vertrouwd, kinderen leren er mee om gaan." (Jo Hermanns)

De waarde van scouting voor kinderen met ADHD is de structuur van de activiteiten en de prominente rol van de natuur. Eén van de belangrijkste eigenschappen van natuur is dat het automatisch de aandacht trekt zonder dat het moeite kost, ook wel 'zachte fascinatie' genoemd (Kaplan en Kaplan, 1989). Tijdens deze ervaring hoeven kinderen even geen beroep te doen op hun vermogen om gericht hun aandacht ergens op te richten. Dit geeft een ontspannend gevoel, en stelt kinderen in staat om zich beter te concentreren. De ADHD symptomen nemen af naarmate de kinderen langere tijd in de natuur verblijven (Van den Berg, 2006).

6.5 Motorische ontwikkeling (4)

Buitenspelen is ook bewegen. Sporten is niet de enige manier om te werken aan de motorische ontwikkeling, zeker niet op jongere leeftijd. De vrijheid die kinderen bij scouting krijgen om zelf in te vullen, spreekt ook kinderen aan die minder 'sportminded' zijn (Both en Van den Boogaard, 2008). Bewegen is om meerdere redenen goed voor kinderen. Kinderen krijgen door te bewegen een positief zelfconcept doordat ze een realistische inschatting kunnen maken van wat ze kunnen. Daarmee krijgen ze zelfvertrouwen en durf. Kinderen die buitenspelen scoren beter op coördinatie, evenwicht en beweeglijkheid in vergelijking met kinderen die binnenspelen (Noors onderzoek, 2003).

Noot 3 Bron: Adviesrapport Scherpl!, Scouting Nederland

Ten tweede draagt lichaamsbeheersing bij aan zekerheid en daarmee aan een grotere veiligheid. Goed kunnen bewegen draagt bij aan de levensvreugde van kinderen en kan een positieve en negatieve rol hebben in de sociale ontwikkeling van kinderen omdat ze zich met elkaar kunnen vergelijken. Voor een positieve rol is goede begeleiding bij het scoutingspel noodzakelijk.

Voor de ontwikkeling van de grove en fijne motoriek is veel en gevarieerde beweging nodig. Dit wordt bij scouting gestimuleerd door de activiteiten in de natuur als een kampvuur of een vlot bouwen, maar ook natuuronderhoud en het leiden van patrouilles. Voor de bewustwording van het eigen lichaam, het leren kennen van de lichaamsdelen en de mogelijkheden en grenzen hiervan, hebben kinderen veel ervaringen zoals duwen, trekken, stretchen, vangen, gooien, optillen, dragen en stoeien nodig.

6.6 Conclusie

Het gevarieerde activiteiten aanbod, de gestructureerde setting, het informele leren en de nadruk op samen spelen vormen samen de pedagogische waarde van scouting. De ruimte die scouting biedt aan kinderen om ongedwongen plezier te hebben is de grootste maatschappelijke waarde.

7 Jeugd en Groen

7.1 Kinderen en natuur

Eén van de meest onderscheidende kenmerken van scouting is de beleving van de natuur. Het buitenleven is een essentieel onderdeel van scouting en spelenderwijs leren kinderen de natuur om zich heen kennen en waarderen. In de eerste plaats met actieve, avontuurlijke en ontwikkelingsgerichte activiteiten zoals kamperen, outdoor-activiteiten, over een touwbrug lopen, zwerftochten met kaart, kompas en GPS, koken op houtvuur, vlotvaren, nachtspelen doen, bouwen van kampvuren, kanoën en zeilen. In de tweede plaats ook met typische natuur- en milieueducatieactiviteiten rondom dieren en planten, het weer en ecologie. Scouting beheert met vrijwilligers een groot aantal kampeerterreinen in of aan de rand van bijzondere natuurgebieden, waar kinderen in aanraking komen met de natuur.

De vanzelfsprekendheid waarmee kinderen vroeger in aanraking kwamen met de natuur verdwijnt langzaam. Door stedelijke bebouwing, toenemende diversiteit aan activiteiten voor kinderen die veelal binnen plaatsvinden (computeren) en minder tijd van ouders om met hun kinderen naar buiten te gaan, komen steeds meer kinderen minder in aanraking met de natuur. Er is ook veel veranderd in de publieke ruimte voor kinderen. Vroeger was de straat een plek van de kinderen waar ze buiten speelden, tegenwoordig is dat in veel gevallen een ruimte waar volwassenen domineren. Daar tegenover staat dat waar het huis vroeger een domein van volwassenen was, dat nu een domein van kinderen is (Karsten, 2005).

In *'Het laatste kind in het bos'* (2007) van Richard Louv uit de auteur zijn bezorgdheid over het feit dat kinderen steeds minder een band hebben met de natuur doordat ze meer en meer opgroeien in een stedelijke omgeving.

Dat is niet alleen een gemis voor het kind, maar ook voor de maatschappij als geheel. Wanneer kinderen de natuur van dichtbij meemaken ontwikkelen zij een gevoel van verantwoordelijkheid en betrokkenheid. Een zorgende houding voor de natuur is belangrijk, in tijden waar de zorgen om de natuur toenemen. Het is bekend dat volwassenen die zich inzetten voor de natuur of het milieu vaak al op jonge leeftijd positieve ervaringen met de natuur hebben gehad (Chawla, 2007). De Raad voor Landelijk gebied (2008) benadrukt dat wanneer kinderen een groene omgeving vroeg leren kennen, de kans groter is dat zij zich later bekommeren om een veelzijdige natuur, gezond voedsel en afwisselende landschappen.

Een quote uit het boek van Louv geeft ook de huidige houding van veel kinderen weer ten opzichte van hun vrijetijdsbesteding:

"Ik speel het liefst binnen, want daar zitten alle stopcontacten."

De relatie met de natuur die scouting legt heeft maatschappelijke waarde. Achtereenvolgens bespreken we in dit hoofdstuk de *veiligheid (1)*, de verschillende *speelvormen (2)* die bij scouting voorkomen, het *aanbod (3)* van de natuur en de rol die scouting speelt met betrekking tot *duurzaamheid en aandacht voor het milieu (4)*.

7.2 Veiligheid (1)

Het vrije buitenspel, en zeker het spelen in het groen, is een bedreigde soort geworden. Er is geen sprake meer van een lijfelijke ontmoeting tussen kind en natuur, terwijl kinderen tussen de 5 en 12 jaar in overgrote meerderheid kiezen voor het spelen in wilde landjes in plaats van een speelterrein met speeltoestellen. Een natuurterrein met bomen, water en obstakels nodigt uit om te spelen: je kunt als kind bijna niet anders. Een belangrijk aspect van spelen in de wilde natuur is dat het spelen spontaan gaat.

Veiligheid is een belangrijke verklarende factor waarom kinderen minder zelfstandig buiten in de natuur spelen. Volwassenen zien overal gevaren, zowel in de omgeving zelf (kinderen kunnen zich blessuren) maar ook in het verkeer en personen ('enge mannen') die een bedreiging kunnen vormen voor kinderen. Veiligheid is een belangrijk aspect waar scouting actief mee bezig is. De afweging tussen uitdaging en het vrije spel en veiligheid is een lastig dilemma. Het vrije spel geeft kinderen de mogelijkheid om te ontdekken, dingen uit te proberen en hun grenzen te verkennen. Hoewel dit in een veilige omgeving moet gebeuren, kan het afdekken van alle risico's (voor zover mogelijk) deze waarde van vrij spelen in de weg zitten.

"Bij het ontwerpen en inrichten van de omgeving waarin kinderen spelen gaat het erom dat de omgeving 'zo veilig als nodig is' en niet 'zo veilig mogelijk'". (Kees Both)

Kinderen kunnen in een veilige omgeving, onder begeleiding en toezicht van volwassenen, met leeftijdsgenoten spelen en hun eigen grenzen ontdekken. Binnen scouting volgt de leiding verplichte trainingen om op een verantwoorde wijze leiding te kunnen geven aan de jeugdleden. Een voorbeeld van de aandacht voor veiligheid zijn de zogenaamde 'veiligheidsbladen' die Scouting Nederland in 2008 heeft uitgegeven. Deze bladen gebruikt de leiding bij het voorbereiden en uitvoeren van activiteiten.

Er is bijvoorbeeld een veiligheidsblad voor het lopen van tochten, veiligheid en gezondheid bij kamperen en veiligheid bij het gebruik van gebouwen.

7.3 Speelvormen (2)

Wanneer kinderen buiten spelen zijn er verschillende speelvormen te herkennen. Deze zijn globaal te onderscheiden in bewegingsspel/functioneel spel, constructiespel en fantasiespel.

- Bij het bewegingsspel/functioneel spel horen activiteiten die te maken hebben met de grove motoriek zoals rennen, springen, klimmen en kruipen.
- Constructiespel is het spelen met zand of het bouwen van hutten en andere constructies met losse voorwerpen. Het gaat vooral om het creatieve proces en niet zozeer om het uiteindelijke product.
- Fantasiespel bestaat uit rollenspellen zoals 'cowboy en indiaantje spelen'.

De drie speelvormen komen bij scouting allemaal aan bod doordat de activiteiten veelal in de natuur plaats vinden. Hierdoor is er voor kinderen ook altijd een activiteit die bij hen past. Deze speelvormen hebben een belangrijke rol in de ontwikkeling van vaardigheden (zoals abstract denkvermogen, zelfvertrouwen en discipline) die van essentieel belang zijn voor een gezond en optimaal functioneren (Van den Berg, Koenis e.a., 2007). Vooral kinderen in de basisschoolleeftijd, de grootste doelgroep van scouting, vinden een natuurlijke omgeving veel aantrekkelijker dan een bebouwde omgeving.

Constructiespel en fantasiespel dragen het meest bij aan de cognitieve ontwikkeling van kinderen. Voor de cognitieve ontwikkeling is het belangrijk dat kinderen de mogelijkheid hebben om de omgeving in vrijheid te verkennen. Fysieke oefening stimuleert hersenfuncties, verbetert het humeur en verhoogt het leren (Spelen in de natuur, 2009). Bewegingsspel heeft een grote bijdrage in de motorische ontwikkeling (Faber Taylor e.a. 1998 in Gezondheidsraad en RMNO, 2004). Kinderen ervaren dat ze zelfstandig dingen succesvol kunnen aanpakken en oplossen en dat sterkt het zelfvertrouwen en eigenwaarde.

Naast deze speelvormen, zijn zintuiglijke waarnemingen en natuurervaring onderdeel van het spel van kinderen. Een goede speelomgeving biedt kinderen de mogelijkheid tot verschillende speelvormen maar ook een rustig plekje om op adem te kunnen komen (Van den Berg, Koenis e.a., 2007). Bij scouting is deze mogelijkheid aanwezig doordat er veel afwisseling is tussen de verschillende speelvormen, maar daarnaast ook tijd voor reflectie.

Bij scouting is ruimte om gewoon te spelen, zonder opdracht. In tijden waar kinderen steeds minder tijd hebben waar ze zelfstandig over kunnen beslissen en waarbinnen zij zelf problemen op moeten lossen, is het belangrijk dat er een plek is waar ze dat wel kunnen. De natuur is bij uitstek een geschikte plek. Voor de persoonlijkheidsontwikkeling is deze eigen tijd belangrijk, omdat kinderen op deze manier zelf kunnen ontdekken waar ze goed in zijn.

"Plezier hebben in samen spelen, dat heeft waarde. In tijden waar kinderen van alles moeten is ongedwongen samenspelen een absolute meerwaarde. Voor ouders is het prettig dat dit in een veilige en gestructureerde setting gebeurt." (Jo Hermanns)

Onverwachte ervaringen

Het meest kenmerkende van vormende ervaringen is dat ze onverwacht zijn. In de natuur komen onverwachte situaties vaak voor, de omgeving is immers onvoorspelbaar. Bij scouting worden de kinderen in de gelegenheid gesteld om dergelijke vormende ervaringen op te doen. Om die vormende ervaringen plaats te kunnen laten vinden is autonomie een belangrijke factor. Kinderen moeten voldoende gelegenheid hebben om, al dan niet samen met vriendjes maar in ieder geval zonder toezicht van volwassenen, tijd door te brengen in en met de natuur. Kinderen willen graag met andere kinderen spelen en stimuleren en imiteren elkaar. Bij scouting zijn de leden opgedeeld in verschillende speltakken, die gebaseerd zijn op leeftijden, waardoor de verschillen zo klein mogelijk zijn en kinderen zichzelf herkennen en veilig voelen.

Wanneer kinderen bij scouting in aanraking komen met de natuur krijgen ze indirect de boodschap dat de natuur belangrijk is. Het vormt een afspiegeling van de normen en waarden van scouting. Dit kan belangrijke impulsen geven aan de ontwikkeling van het kind (Both, 2005). Elementen die belangrijk zijn voor kinderen zijn de aanwezigheid van water (kinderen voelen zich hiertoe aangetrokken), hoogteverschillen (draagt bij aan spel en ontwikkeling van de vegetatie) en verschillende soorten beplanting.

7.4 Natuur en gedrag (3)

Aanwezig zijn in de natuur werkt ontspannend. Positieve invloeden van contact met de natuur op cognitief en emotioneel functioneren kunnen worden verklaard door het mechanisme van herstel van gerichte aandacht (Van den Berg, 2007). Hierdoor vermindert de kans op risicofactoren zoals impulsief gedrag en stressvol gedrag. Dit kan ook op volwassen leeftijd tot gezondheidsvoordelen werken.

Naast gerichte aandacht is er ook de onwillekeurige aandacht. Onwillekeurige aandacht komt vanzelf tot stand, zonder dat je daar moeite voor hoeft te doen. De natuur is een omgeving waar deze onwillekeurige aandacht de ruimte krijgt. Het aanwezig zijn in de natuur leidt tot aandachtsherstel en verbetert de stemming. Bovendien zijn er veel neveneffecten als bijvoorbeeld een vermindering van hoofdpijnklachten en mensen worden rustiger van de natuur.

Een mooi voorbeeld is *Het Bewaarde Land*, een natuurbelevingsproject voor basisschoolkinderen waarin zij in een driedaags programma op een speelse en creatieve manier kennis maken met de natuur. Deelname aan dit project heeft een positief effect op de houding van kinderen ten opzichte van de natuur. Leerlingen worden minder bang voor beestjes, maar ook voor stilte en alleen zijn. Leerlingen zien ook steeds meer de schoonheid van de natuur in (Van der Waal e.a., 2008).

Uit de enquête blijkt dat ongeveer de helft van de scoutinggroepen zich bezig houdt met natuurbeheerwerkzaamheden. In onderstaande tabel is te zien dat de scoutinggroepen voornamelijk natuuronderhoud doen op hun eigen terrein. Ook is er aandacht voor natuureducatie.

Tabel 7.1 Uitvoeren natuurbeheerwerkzaamheden

Activiteit	Aantallen	Percentage (%)
Deelname aan landelijke natuurwerkdag	90	39.1
Natuuronderhoud op eigen terrein	159	69.1
Natuuronderhoud op terreinen van anderen	108	47.0
Anders	40	17.4

NB. de aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 231 en 100, omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

7.5 Duurzaamheid en aandacht voor het milieu (4)

Persoonlijke verbondenheid

De zorg over het klimaat en de vervuiling van de aarde is de laatste decenia veelvuldig in het nieuws. Er ontstaan allerlei initiatieven om de bewustwording van zorg voor de aarde en het milieu bij mensen te vergroten. Een duurzaam behoud en beheer van natuur- en landschap is van groot belang. Respect voor de natuur vormt de basis voor een duurzame samenleving, waarin ook toekomstige generaties goed kunnen leven.

Eerder hebben we besproken dat natuurervaringen een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van kinderen. Een aspect waar (speelse) natuurervaringen in ieder geval een belangrijke bijdrage aan leveren is het ontstaan van betrokkenheid bij, en verbondenheid met, de natuur (Both, 2004). Dat gebeurt vooral in de leeftijd van 5 tot 12 jaar. De eerder genoemde vervreemding van de natuur van de jeugd is een grote bedreiging voor de zorg voor de natuur en het milieu. Om dit te herstellen is het nodig dat zo dicht mogelijk waar kinderen wonen en naar school gaan mogelijkheden komen om speelse natuurervaringen op te doen. Naast die mogelijkheden in de woon- en schoolomgeving is het ook van belang dat kinderen daarbuiten in de natuur kunnen zijn.

Praktische kennis

Bij scouting doen kinderen praktische natuurkennis op. Hierdoor leren kinderen om niet bang te zijn in de natuur en kunnen ze positieve ervaringen opdoen in de natuur. In dit proces kunnen kinderen gebruik maken van hun fantasie. Scouting is een vorm van natuurbeleving die op twee manieren goed is voor kinderen. Aan de ene kant is er de zakelijke, economische en ecologische kant, het besef dat we afhankelijk zijn van de natuur. Het is niet meer vanzelfsprekend dat kinderen weten waar wij ons voedsel vandaan halen en hoe dat verwerkt wordt. In toenemende mate denken kinderen dat melk van de supermarkt komt en is er geen besef dat die melk uit het pak eigenlijk van de koe komt. Aan de andere kant is er de esthetische en spirituele kant, kinderen ervaren het grootse van de natuur met al zijn krachten. Die beleving zorgt weer voor de persoonlijke verbondenheid met de natuur.

Significante levenservaringen in de natuur zorgen voor een persoonlijke betrokkenheid en verbondenheid. Juist dat is belangrijk voor de duurzaamheid omdat die persoonlijke betrokkenheid leidt tot zorg voor de aarde en het milieu.

Persoonlijke betrokkenheid ontstaat door speelse ervaringen in de natuur. Het opdoen van een speelse ervaring met de natuur in de jeugd komt uit naar voren als belangrijkste reden voor persoonlijke betrokkenheid met de natuur. Op de tweede plaats staan *geloofwaardige volwassenen* en pas later komt *formele educatie* in beeld. Dit is een zorgelijke ontwikkeling als je bedenkt dat die speelse ervaringen schaars worden door de beperkte ruimte in stedelijke gebieden, de risico's en veiligheidsaspecten en de rol van volwassenen. De rol van volwassenen moet in het vrije, informele spel minimaal zijn omdat zij anders het spel van kinderen afnemen.

7.6 Conclusie

Doordat de activiteiten bij scouting veelal in de natuur plaatsvinden leren scouts over de natuur, maar leren ze de natuur ook respecteren. Persoonlijke verbondenheid met de natuur ontstaat door de speelse ervaringen die scouts met de natuur opdoen. Respect voor de natuur vormt de basis voor een duurzame samenleving en daarin komt de maatschappelijke waarde sterk tot uiting.

8 Conclusies

8.1 De vanzelfsprekendheid voorbij

Scouts zijn zeer maatschappelijk betrokken. Maar liefst 98% van de scoutinggroepen onderneemt minimaal één keer per jaar een maatschappelijke activiteit. Een gemiddelde scoutinggroep onderneemt maar liefst vijf maatschappelijke activiteiten per jaar.

Maatschappelijke activiteiten

Het leveren van een bijdrage aan Koninginnedag, bevrijdingsfestivals en dorpsfeesten is de meest genoemde maatschappelijke activiteit (78% van de groepen). Ook biedt een ruime meerderheid van de groepen ruimte voor maatschappelijke stages (69%) waarmee de groepen inspelen op een maatschappelijke trend om jongeren bewust te maken van hun rol in de maatschappij. Daarnaast scoren het leveren van een bijdrage tijdens 4 mei (55%), het uitvoeren van natuurwerkzaamheden (53%) en het inzamelen van geld bij goede doelen en rampen (47%) hoog. De meeste groepen zijn meerdere keren per jaar maatschappelijk actief (58%).

Maatschappelijke waarden van scouting

De belangrijkste waarde van scouting volgens de groepen is 'het leren samenwerken'. Maar liefst 93% van de groepen benoemt dit als belangrijke waarde van scouting. Andere genoemde waarden zijn persoonlijke ontwikkeling/ontplooiing (90%), spelend leren (85%) en avontuur en beleving (80%). De groepsgrootte heeft invloed op de mate waarin een groep maatschappelijke actief is. Hoe groter de groep is, hoe meer maatschappelijke activiteiten worden ondernomen. Een belangrijke andere uitkomst is dat er verder geen verschil is te zien tussen groepen qua geografische ligging, groepen met verschillende ledensamenstelling en groepen uit de stad of van het platteland.

Maatschappelijke betrokkenheid van scouts

Dienstbaarheid kenmerkt de maatschappelijke betrokkenheid van de scoutinggroepen. "Het verlenen van ondersteuning aan andere organisaties en personen" wordt door de groepen het vaakst genoemd (72%), op de voet gevolgd door "je verantwoordelijk voelen voor de mensen en omgeving om je heen" (71%). Door het ondernemen van maatschappelijke activiteiten willen de groepen aan de samenleving laten zien wat scouting is. Meerdere uitkomsten van de enquête wijzen erop dat scoutinggroepen beseffen dat zij zich open moeten stellen voor de samenleving waarin ze opereren. Dat doen de groepen door de gemeente en de media op de hoogte te brengen van hun activiteiten en door activiteiten in de wijk te organiseren.

8.2 Vier kernwaarden

Scoutinggroepen zien aan de ene kant de waarde van hun activiteiten wel degelijk in, maar vinden dit zo vanzelfsprekend dat ze zich de *maatschappelijke* waarde hiervan nauwelijks realiseren, laat staan uitdragen. Het plezier van de leden en de vrijwilligers staat voorop. Deze bescheidenheid kenmerkt en siert scouting. De maatschappelijke waarde van scouting is evenwel op vier gebieden terug te vinden: de vier kernwaarden van scouting.

1 Vrijwillige inzet

Jongeren krijgen bij scouting op relatief jonge leeftijd de kans om verantwoordelijke vrijwilligerstaken op zich te nemen. In een veilige omgeving kunnen jonge scouts werken aan allerlei vaardigheden als leiding geven, communiceren en samenwerken met anderen. Deze vaardigheden kunnen scouts toepassen tijdens hun studie, stage of werk. De plek die veel scoutinggroepen bieden voor maatschappelijke stages en de toekenning van EVC's voor scoutingactiviteiten zijn een erkenning voor de vaardigheden die geleerd worden bij scouting. Naast deze persoonlijke waarde versterkt het vrijwilligerswerk ook het sociaal kapitaal. De vanzelfsprekendheid waarmee jongeren zich spelenderwijs belangeloos inzetten voor anderen, is een houding die ze meenemen de maatschappij in. De kans is daardoor groter dat zij zich naast scouting ook actief opstellen in de maatschappij.

2 Maatschappelijke betrokkenheid

Discipline, samenwerken en oog hebben voor de zwakkeren in de samenleving – traditionele scoutingwaarden - worden in toenemende mate opnieuw gewaardeerd. Door de aard van de activiteiten en de (internationale) projecten met andere groepen uit de samenleving, worden scouts bewust van hun rol in de maatschappij. Scouts leren over actuele maatschappelijke issues en worden gestimuleerd om een actieve rol te spelen in de samenleving. Ook leren ze kritisch-democratische burgerschapsvaardigheden zoals het leren discussiëren, leren rekening houden met anderen en het leren omgaan met kritiek.

3 Pedagogische waarde

Bij scouting leren de leden door te doen. De scoutingmethode geeft kinderen en jongeren de ruimte om te leren en hun eigen ontwikkeling vorm te geven. Door het gestructureerde, uitgebreide activiteitenaanbod, de goed getrainde leiding, en de vrijheid om te spelen in de natuur vormt scouting een goede pedagogische omgeving waar veel kinderen baat bij hebben. Het vrije spelen, zonder al teveel instructies en inmenging van volwassenen, is belangrijk voor de ontwikkeling van een kind. Door de verschillende spelvormen is er voor ieder kind ruimte om zich in eigen tempo te ontwikkelen.

4 Jeugd en Groen

De natuur is een essentieel en onderscheidend kenmerk van scouting. Kinderen leren spelenderwijs de natuur om zich heen kennen en waarderen. De voordelen die het spelen in de natuur heeft boven binnenspelen zijn volop aanwezig. De natuurlijke, ruige omgeving spreekt de kinderen aan op hun fantasie en stimuleert creatief denken. Het sterkt hun zelfvertrouwen en leert kinderen om te gaan met risico's.

De natuur stimuleert kinderen om te bewegen, en werkt in de natuur aanwezig zijn ontspannend. Bovendien zorgen positieve ervaringen in de natuur ervoor, dat kinderen een persoonlijke verbondenheid met de natuur creëren. Persoonlijke verbondenheid leidt tot zorg voor de aarde en het milieu.

Bijlagen

Bijlage 1 Methodiekbeschrijving

Enquête lokale scoutinggroepen

In Nederland zijn 1053 lokale scoutinggroepen en van 910 groepen is een e-mailadres bekend. Deze 910 groepen hebben via Questback (online enquêteprogramma van Scouting Nederland) een vragenlijst ontvangen over hun activiteiten en hun mening over maatschappelijke betrokkenheid. 24 e-mailadressen gaven een foutmelding waardoor uiteindelijk 886 groepen de vragenlijst hebben ontvangen. De vragenlijst is verstuurd naar de groepsvoorzitters omdat werd aangenomen dat zij uit hoofde van hun functie goed op de hoogte zijn van de activiteiten van de gehele groep.

De vragenlijst bestond uit ruim 50 vragen, globaal opgedeeld in drie categorieën: (1) algemene vragen over kenmerken van de groep, (2) inventarisatie van maatschappelijke activiteiten en (3) mening over maatschappelijke betrokkenheid. Er is na twee weken een herinneringsemail verstuurd aan de respondenten die nog niet hadden gereageerd. Van de 886 groepen hebben 438 groepen de vragenlijst ingevuld wat een respons oplevert van 49,44%.

De verdeling qua groeps grootte in de steekproef zoals in onderstaande tabel te zien is, komt overeen met de verdeling in de werkelijke populatie. Er zijn geen groepen over- of ondervertegenwoordigd. De meeste groepen hebben tussen de 80 en 150 leden.

Tabel B1.1 Verdeling groepen qua aantal leden (jeugdleden en kaderleden)

Groeps grootte	Aantallen	Percentages (%)
0-40 leden	38	8.7
40-80 leden	122	27.9
80-150 leden	194	44.3
> 150 leden	84	19.2
Totaal	438	100.0

De uitspraken gelden voor de groepen in het algemeen, omdat er weinig (significante) verschillen gevonden zijn tussen de groepen onderling. De gemiddelden lagen dicht bij elkaar, evenals de spreiding binnen de groepen zelf. De verklaring hiervoor zou kunnen liggen in het feit dat er weinig variatie is in de activiteiten die de groepen aanbieden (dat is min of meer overal hetzelfde) en dat het ledenbestand van scouting vrij homogeen is.

Literatuurstudie

DSP-groep heeft aanvullend op de aangedragen onderzoeken en rapporten door Scouting Nederland artikelen, onderzoeken en opiniestukken gezocht met behulp van zoekmachines op internet. Voor wetenschappelijke artikelen is in verschillende databases gezocht op de volgende termen: scouting, scouting en maatschappelijke waarde, scouting en natuur, scouting en maatschappelijke stages, vrijwilligerswerk, jongerenparticipatie, jeugdzorg en scouting, natuur en gezondheid. Verder zijn de volgende sites gebruikt als startpunt voor de zoektocht naar relevante literatuur:

www.ruimtevoorjeugd.nl, www.scouting.nl, www.scouting.org, www.stichtingwaarde.nl.

Referenties uit gevonden literatuur zijn gebruikt voor het zoeken van aanvullende artikelen.

Experts

Op basis van de uitkomsten van de enquête en de literatuurstudie zijn vier kernwaarden van scouting gedefinieerd en empirisch onderbouwd. Deze vier kernwaarden zijn vrijwillige inzet, educatieve ontwikkeling, maatschappelijke participatie en jeugd & groen. Aanvullend op de literatuurstudie zijn drie experts op verschillende gebieden geïnterviewd.

- Lucas Meijs over vrijwillige inzet en sociaal kapitaal.
- Kees Both over het belang van natuur in de ontwikkeling van een kind.
- Jo Hermanns over de pedagogische waarde van scouting.

Tijdens de interviews is ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen in hun expertisegebied en de kansen en mogelijkheden voor scouting om hierop in te spelen.

Interviews met gemeenten

Er zijn telefonische interviews afgenomen met tien willekeurige gemeenten om een beeld te kunnen vormen van het imago van scouting bij gemeenten. Aanvullend op deze korte, at random, telefonische interviews zijn vier gemeenten bezocht (aangedragen door Scouting Nederland) en ondervraagd over hun samenwerking met scouting. Tijdens deze interviews is gewerkt met een semigestructureerde vragenlijst. De interviews geven inzicht in de motieven en kansen voor samenwerking tussen scouting en lokale overheden. Ze vormen niet per se een representatief beeld, maar de interviews dienen als een soort 'best practises'.

Bijlage 2 Lijst met activiteiten

Hieronder de volledige inventarisatie van activiteiten die groepen ondernemen naast de reguliere activiteiten die ze standaard doen met tussen haakjes het percentage van de groepen die deze activiteit ondernemen.

Top 21

- 1 Koninginnedag, bevrijdingsfestivals, buurtfeesten, dorpsfeesten (79%)
- 2 De groep biedt ruimte voor maatschappelijke stages (69%)
- 3 Bijdrage aan 4 mei (55%)
- 4 Uitvoer van natuurbeheerwerkzaamheden (53%)
- 5 Inzamelen geld bij goede doelen en rampen (47%)
- 6 Schoonmaakacties (46%)
- 7 Organisatie activiteiten voor andere organisaties (35%)
- 8 De groep is een leerervaringsplaats (28%)
- 9 Zomerspeeldagen, vakantiespelweken en timmerdorpen (18%)
- 10 Natuureducatie (17%)
- 11 Buitenschoolse opvang (16%)
- 12 Internationale uitwisseling (16%)
- 13 Activiteiten met en/of voor bejaarden (15%)
- 14 Anders (11%)
- 15 Make a Difference Day (11%)
- 16 Activiteiten met gehandicapten (11%)
- 17 Straatspeeldag/buitenspeeldag (10%)
- 18 Interculturele activiteiten (6%)
- 19 Vakantiekampen voor niet-scouts (5%)
- 20 Ontwikkelingssamenwerking (2%)
- 21 Activiteiten met asielzoekers (2%)

Van zeven activiteiten is specifiek gevraagd naar welke werkzaamheden de groepen verrichten. Hieronder de resultaten.

Tabel B2.1 Koninginnedag, bevrijdingsfestivals, buurtfeesten et cetera.

Activiteit	Aantallen	Percentage (%)
We bieden hand- en spandiensten	277	80.5
We organiseren activiteiten	235	68.3
We stellen materiaal beschikbaar	194	56.4
We stellen ons terrein/gebouw beschikbaar	98	28.5
We regelen het verkeer/parkeren	140	40.7
Anders	27	7.8

NB. de aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 344 en 100, omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

Selectie uit categorie *Anders*

- jaarlijks verzorgen van de reclamevlaggen bij dorpsfeesten;
- organiseren van intochten Sinterklaas;
- een koffiestandje op Koninginnedag;
- we verzorgen de muziek;
- we presenteren ons met een klimtoren waar kinderen gratis in kunnen klimmen;
- we presenteren onze groep met zelf gemaakte spellen;
- EHBO, beheren van de toiletten;
- verrichten transportdiensten (tractoren en wagens);
- bewaking fietsenstalling;
- route beveiliging hardloophwedstrijd en
- het maken van een vlaggenmast en het hijsen van de vlag op Koninginnedag.

Tabel B2.2 Straatspeeldag/buitenspeeldag

Activiteit	Aantallen	Percentage (%)
We bieden hand- en spandiensten	27	67.5
We organiseren activiteiten	28	70.0
We stellen materiaal beschikbaar	20	50.0
We stellen ons terrein/gebouw beschikbaar	16	40.0
We regelen het verkeer/parkeren	5	12.5
Anders	2	5.0

NB. de aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 42 en 100, omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

Selectie uit categorie *Anders*

- jeugdleden hebben actief mee gedaan
- om de paar jaar gaan we varen met geestelijk gehandicapten

Tabel B2.3 Zomerspeeldagen, vakantiespelweken en timmerdorpen

Activiteit	Aantallen	Percentage (%)
We bieden hand- en spandiensten	48	64.0
We organiseren activiteiten	41	54.7
We stellen materiaal beschikbaar	48	64.0
We stellen ons terrein/gebouw beschikbaar	38	50.7
We regelen het verkeer/parkeren	9	12.0
Anders	2	2.7

NB. de aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 76 en 100, omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

Selectie uit categorie *Anders*

- medewerking aan activiteiten
- diverse kaderleden organiseren mede de vakantieweek voor kinderen die anders niet op vakantie kunnen

Tabel B2.4 Geld inzamelen bij goede doelen en rampen

Activiteit	Aantallen	Percentage (%)
We organiseren de lokale Jantje Beton collecte	66	32.2
We collecteren voor Jantje Beton	169	82.4
We collecteren voor andere fondsen en organisaties	77	37.6
We collecteren/zamelen geld in voor rampen	16	7.8
Anders	16	7.8

NB. de aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 206 en 100, omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

Selectie uit categorie **Anders**

- diverse malen 'bananendozenactie' gehouden bij ramp/oorlog;
- loten van Grote Clubactie verkopen;
- violenactie;
- hulp bij Luchtballon actief bij plaatselijke gebeurtenissen;
- organisatie Avond Wandel Vierdaagse;
- Paas goede daad;
- gezamenlijke activiteit met de Rotary;
- organiseren kinderenvrijmarkt;
- geld inzamelen voor Lotto en
- het ondersteunen bij goede doelen festiviteiten.

Tabel B2.5 Samenwerken met buitenschoolse opvang

Activiteit	Aantallen	Percentage (%)
We organiseren structureel activiteiten	5	7.4
We organiseren zo nu en dan activiteiten	37	54.4
We verhuren ons gebouw	52	76.5
We stellen ons gebouw gratis beschikbaar	6	8.8
Anders	8	11.8

NB. de aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 69 en 100, omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

Selectie uit categorie **Anders**

- We delen hetzelfde gebouw. (2x)
- We zitten in het BSO-platform (pilot in opstartfase).
- We verhuren het gebouw tegen kostprijs.
- Binnenkort gaan we ons gebouw verhuren.
- Is nog in ontwikkeling.

Tabel B2.6 Organisatie activiteiten voor andere organisaties

Activiteit	Aantallen	Percentage (%)
We organiseren activiteiten met deze organisaties	93	61.2
We organiseren activiteiten voor deze organisaties	81	53.3
We stellen materiaal beschikbaar	106	69.7
We verhuren ons terrein/gebouw beschikbaar	69	45.4
We stellen ons terrein/gebouw gratis beschikbaar	38	25.0
Anders	7	4.6

NB. de aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 152 en 100, omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

Selectie uit categorie **Anders**

- Voor de kerk brengen we jaarlijks paasmandjes voor de zieken en bejaarden.
- Hand en spandiensten bij de jaarlijkse kermis.
- In opstartfase, in gesprek met jeugdwerk.
- Hand en spandienst bij activiteiten met geestelijk/lichamelijk gehandicapte doven.
- Organiseren post bij lokale sportevenement.
- Scouting kerkdiensten.
- Helpen met opruimen na groot hockeytoernooi (tegen kleine vergoeding).

Tabel B2.7 Uitvoeren natuurbeheerwerkzaamheden

Activiteit	Aantallen	Percentage (%)
Deelname aan landelijke natuurwerkdag	90	39.1
Natuuronderhoud op eigen terrein	159	69.1
Natuuronderhoud op terreinen van anderen	108	47.0
Anders	40	17.4

NB. de aantallen en percentages tellen niet op tot respectievelijk 231 en 100, omdat groepen meerdere antwoorden konden invullen.

Selectie uit categorie **Anders**

- onderhoud voor SBB (Staatsbosbeheer);
- bosonderhoud op kampeerterrein;
- houthakweekenden op labelterreinen;
- in samenwerking met natuurverenigingen knotten;
- deelname aan Landelijke Opschoondag;
- wandelpad LAW aangelegd;
- jaarlijks bermen schoonmaken in de gemeente;
- schoonmaak acties in de gemeente;
- houthakken;
- tweejaarlijks schoonmaken van recreatiegebieden in de regio;
- klimaatbomen planten;
- een keer per jaar onderhoud van duinen;
- wilgen knotten;
- samenwerking met lokale natuurorganisaties;
- zomerschoon;
- assisteren IKL (Instandhouding Kleine Landschappen);
- opruimacties in het bos;
- projecten in overleg met Staatsbosbeheer zoals onderhoud, voorlichting, uitzetten gps-tochten;
- milieu opruimdagen;
- paddentrek

Selectie overige activiteiten door scoutinggroepen genoemd:

- deelname aan open Wmo-dag van de gemeente;
- herdenking kamp Amersfoort;
- pannenkoeken bakken voor bejaarden;
- bijdrage bevrijding 17 september;
- deelname en/of ondersteuning wijkactiviteiten;
- jota met andere Hengelose groepen;
- spellenmiddag bij open dag basisschool;
- bijdrage aan oorlogsdrama herdenking 4 oktober;
- avondvierdaagse;
- sinterklaasintocht;
- parochieblad voor naastgelegen kerk bezorgen;
- ondersteuning winkeliersvereniging;
- samenwerking met roc;
- zwemvierdaagse;
- grimeren tijdens buurtfeesten;
- medeorganisator regionale survivalrun.

Bijlage 3 Overzicht Jeugd en natuur

De elementen *avontuur*, *ontdekking*, *reflectie*, *veiligheid* en ruimte en sfeer worden toegelicht en aan een natuurbelevingswaarde (Both 2003, gebaseerd op Margadant) gekoppeld.

Figuur B3.1 Wat heeft de natuur kinderen te bieden?

Elementen	Wat is er zo leuk?	Natuurbelevingswaarde
Avontuur	<ul style="list-style-type: none"> Een wild terrein biedt vele mogelijkheden als 'ruw materiaal' om zelf betekenis aan te geven en vorm te geven. Allerlei onverwachte en onbedachte variaties komen voor. Het kunnen graven, vuur maken en de aanwezigheid van water zijn erg aantrekkelijk, evenals hoogteverschillen. 	<ul style="list-style-type: none"> Uitnodigende natuur: natuur is voor kinderen vooral een doe-natuur.
Ontdekking	<ul style="list-style-type: none"> Er wordt een beroep gedaan op het kind als onderzoeker. Door de onvoorspelbare situaties worden kinderen gestimuleerd om zich creatief en flexibel op te stellen. Er is een grote mate van je gang kunnen gaan zonder dat er volwassenen op je lip zitten. 	<ul style="list-style-type: none"> Intrigerende natuur: die uitdaagt tot ontdekken en onderzoeken Gebruiksnatuur: produceren en verwerken van grondstoffen, voedsel. Dit is een belangrijke waarde voor kinderen. Ze vinden het interessant, maar het is ook noodzakelijk voor hen om te beseffen dat we van de natuur afhankelijk zijn.
Reflectie	<ul style="list-style-type: none"> Het spelen in de natuur levert vaak mogelijkheden om je terug te trekken op een plek voor jezelf, om na te denken. Het zijn plekken die de fantasie prikkelen waar je kunt weg kunt dromen. Kinderen houden van het romantische aspect van de natuur. 	<ul style="list-style-type: none"> Esthetische natuur: zintuiglijke aantrekkingskracht van de natuur, geraakt worden door schoonheid, genieten, spelen, vormgeven.
Veiligheid	<ul style="list-style-type: none"> Er is een goed evenwicht tussen je veilig voelen en het spannende, avontuurlijke. Spelen op plekken in de natuur biedt vertrouwdheid en herhaling, maar ook verrassing wat een belangrijk kenmerk is in de natuur. 	<ul style="list-style-type: none"> Te beheersen natuur: veiligheid en onafhankelijkheid. Niet alleen maar mooi, maar ook onvoorspelbaar. Te beschermen, c.q. te ontwikkelen natuur: beheer, natuurzorg, natuurontwikkeling.

Ruimte en sfeer	<ul style="list-style-type: none"> • Er is veel materiaal om mee te werken, kinderen hoeven geen ruzie te maken wie welk materiaal mag gebruiken. • De esthetische factor speelt ook mee, de zintuiglijke ervaring die kinderen opdoen wanneer ze een mooie boom zien of een bijzonder dier.	<ul style="list-style-type: none"> • Existentiële natuur: emotionele verbondenheid, intimiteit, troost, vriendschap, vertrouwen, etc. • Symbolische natuur: natuurverschijnselen als metafoor voor menselijk leven.
-----------------	---	--

Bron: gebaseerd op Both (2003)

Bijlage 4 Geraadpleegde bronnen

Respondenten

Groepsgesprek Scouting Nederland, d.d. 30 juni 2009 te Leusden

- Willemien van Meershoek, directrice Scouting Nederland
- Richard Vrieling, bestuurslid
- Hanneke Klerks, bestuurslid
- Rachel van der Ruyt, beleidsmedewerker Spelvisie en Methode
- Fedde Boersma, beleidsmedewerker Wet en Regelgeving
- Marijke Hodes, beleidsmedewerker Lokaal beleid en Projecten

Experts/Wetenschap

- Lucas Meijs, bijzonder hoogleraar 'Vrijwilligerswerk, civil society en ondernemingen' aan de vakgroep Business Society Management aan de faculteit Bedrijfskunde van de Erasmus Universiteit in Rotterdam.
- Kees Both, onderwijspedagoog en publicist van diverse publicaties op het gebied van jeugd en natuur. Kees Both is kernlid van het netwerk Springzaad/Stichting Oase, adviseur en lobbyist.
- Jo Hermanns, hoogleraar Opvoedkunde aan de Universiteit van Amsterdam (UvA), bijzonder hoogleraar op de Kohnstammleerstoel aan de Faculteit der maatschappij- en Gedragwetenschappen van de UvA, bijzonder lector 'werken in justitieel kader' aan de Hogeschool Utrecht en zelfstandig en onafhankelijk adviseur op het terrein van jeugdzorg en jeugdbeleid.

Gemeenten

- Utrecht, Bart Verhoef (beleidsmedewerker welzijn)
- Weert, Saskia Doek (beleidsmedewerker welzijn)
- Boskoop, Leonie Buitendijk (beleidsmedewerker welzijn)
- Hellevoetsluis, Veronique Stern en Loes van Zuilen (respectievelijk beleidsmedewerker welzijn en beleidsmedewerker jeugd)

Literatuur

Overzicht geraadpleegde literatuur algemeen

Titel	Auteur	Jaar	Organisatie/Bron
Scouting Nederland: kansen voor een aansprekende positionering	N. van der Laan	2006	TNS NIPO
Beleidsplan Scouting Nederland 2005-2007	Landelijke Raad Scouting	2005	Scouting Nederland
Onderzoek lokaal beleid en wet- en regelgeving	F. Boersma en M. Hodes	2008	Scouting Nederland
Scouting Nederland: geografische, lifestyle en psychografische analyse	K. Anderson, B. Verhaegh en A. Markus	2006	Wegener DM
Scouting midden in de samenleving	Scouting Nederland	2007	Scouting Nederland
Beleidsonderzoek Wet en Regelgeving	F. Boersma	2005	Scouting Nederland
Trendrapportage WEK	E. Lepelaar	2002	Scouting Nederland
De sociale infrastructuur van de 40 prachtwijken	P. Duijvesteijn e.a.	2007	DSP-groep
The essential characteristics of Scouting	WOSM	1998	WOSM
The essential characteristics of Scouting	WAGGGS	1998	WAGGSS
Scouting 100 jaar (nog niet gepubliceerd)	Scouting Nederland	2009/2010	Scouting Nederland
Ongelijk verenigd: een geografie van het verenigingsleven van Scouting Nederland	E. Last	2009	Scouting Nederland
Georganiseerd kattekwaad en het verkennen van de maatschappij	L.M. van Vliet, L.C.P.M. Meijs en M.A. Esselink	1993	Erasmus Universiteit Rotterdam
Website www.scouting.nl	Scouting Nederland	2009	Scouting Nederland
De maatschappelijke betekenis van sport	M. van Bottenburg en C.J.M. Schuyt	1996	NOC*NSF
Maatschappelijk actieve sportverenigingen in beeld	M. de Groot	2009	DSP-groep\RUG
Diverse krantenartikelen, nieuwsbrieven en andere uitgaven van Scouting Nld			

Overzicht geraadpleegde literatuur Vrijwilligerswerk

Titel	Auteur	Jaar	Organisatie/Bron
1-meting gemeentelijk vrijwilligerswerkbeleid	M. Terpstra e.a.	2008	Movisie
Ja, ik blijf! Functies, framing theorie en de intentie om Scouting vrijwilliger te blijven	J. M. Steur	2003	Scouting Nederland (stagiaire)
Verschuivende achtergronden in verenigingsparticipatie in Nederland	R. Bekkers & N.D. de Graaf	2002	Mens & Maatschappij
Een sociaal jaar voor jongeren in Nederland	H. Boutellier e.a.	2004	Verwey-Jonker
Eindrapportage pilots Vrijwilligersbeleid	W. Strik	2005	Commissie Vrijwilligersbeleid
Actieve burgers en vrijwilligersorganisaties	A. Mújde & S. Daru	2005	Civiq
De waarde van vrijwillige inzet	H. Dekker & J. Mevissen	2008	Regioplan beleidsonderzoek
Landelijk verenigd	J. de Hart	2005	SCP
Ontwikkeling in lokaal vrijwilligersbeleid	T. van der Pennen e.a.	2003	SCP
Vrijwilligers langs de meetlat	H. Dekker & J. Mevissen	2008	Vrijwillige inzet onderzocht
AVI 130: rapportage Advies Vrijwillige Inzet	M. Terpstra e.a.	2008	DSP-groep/Movisie

Overzicht geraadpleegde literatuur Jeugd en Groen

Titel	Auteur	Jaar	Organisatie/uitgeverij
Het laatste kind in het bos	R. Louv	2005	Algonquin Paperbacks
Speelnatuur in de stad	E. Reuver & Marie-Therese Iammers	2009	In opdracht van ministerie LNV
Spelen in het groen – Alterra rapport	A. van den Bergh e.a.	2007	Alterra Wageningen
Jongeren sporten graag in de natuur	TNS NIPO	2009	In opdracht van Stichting wAarde
Jeugd, overgewicht en groen	S. de Vries e.a.	2009	Alterra Wageningen
Natuurproject Het Bewaarde Land in Brabant	G. de Gelder en C.S.A. van Koppen	2007	Universiteit Utrecht
Met de jeugd de natuur in!	S. Ruven en S. van der Wielen	2007	In opdracht van ministerie LNV
De boom in!	J. Janssen, K. Both en J. van den Boogaard	2008	Groen
Kinderen in beweging	K. Both	2005	De wereld van het jonge kind
Buitenspelen is ook bewegen	K. Both en J. van den Boogaard	2008	Pedagogiek in Praktijk
Van buiten word je beter: Een essay over de relatie tussen natuur en gezondheid	A. v.d. Berg & M. v.d. Berg	2002	Alterra, Wageningen
Topervaringen van kinderen met de natuur	J. Verboom en S. de Vries (red).	2006	Alterra, Wageningen
Ruimte voor de jeugd en de natuur	K. Both	2004	Notitie i.o. van ministerie LNV
Aarde-kinderen	K. Both	2005	De wereld van het jonge kind
It all used to be better?	L. Karsten	2005	Children's Geographies, Vol. 3 (3)
Terug naar het bos	M.E. van der Waal, A.E. van den Berg en C.S.A. van Koppen	2008	Alterra

Overzicht geraadpleegde literatuur Educatieve waarde

Titel	Auteur	Jaar	Organisatie/Bron
The educational impact of Scouting: three case studies on adolescence	M.T. Bach, L. Huberman en F. Sulser	1995	World Scout Bureau, Geneva
The educational impact of Scouting: a case study on adolescence	K. Dijkstra	2003	Scouting Nederland/University of North London/CHN Leeuwarden
De pedagogische taak van de sportvereniging	G. Biesta, G.J. Stams, E. Dirks e.a.	2001	NOC*NSF
Waardevormend onderwijs en burgerschap	H. Leenders en W. Veugelers	2004	Pedagogiek, 24 ^e jaargang
Jeugdsport en morele socialisatie	E. Rutten e.a.	2004	Pedagogiek, 24 ^e jaargang
Opvoeding in en door sport?	A. Buisman	2004	Pedagogiek, 24 ^e jaargang
Scouting's role in the educational continuum	S. Zian	2008	WOSM
Scouting als leerervaringsplaats	E. Lepelaar	2007	Scouting Nederland
Extra sociale meerwaarde voor vrijwilligerswerk	Steunpunt Scouting Gelderland	2006	Steunpunt Scouting Gelderland
Probleemkinderen bij Scouting?	H. Dries	2006	Artikel in Spectrum Actueel
Adviesrapport Project Scherp! Scouting en hulpverlening	M. Joosse en W. Meijer	2004	Scouting Nederland
Scouting en Jeugdzorg	A. Bos en E. Roelofse	2005	Steunpunt Scouting Gelderland

Overzicht geraadpleegde literatuur Maatschappelijke participatie

Titel	Auteur	Jaar	Organisatie
Een onderzoek naar de positieve bijdrage van Scouting	C. Boelen	2008	Scouting Nederland (stagiaire)
Kunnen alle kinderen meedoen?	G. Jehoel-Gijsbers	2009	SCP
Scoutinggroepen in prachtwijken	W. van der Wal	2008	Scouting Nederland
Participatief jeugdonderzoek	M. de Winter en M. Kroneman	2003	
Kinderen als medeburgers	M. de Winter	1995	
Jongerenparticipatie: een praktijkcase met doorstartwaarde	Scouting Gelderland	2006	Steunpunt Scouting Gelderland
Maatschappelijke participatie van jongeren	W. Smits	2004	Universiteit Brussel
Verantwoordelijkheid nemen en geven	M. de Winter	2006	Artikel in Ervaringsgericht onderwijs
Jeugdparticipatie (reader)	Stichting Jeugd en Jongerenwerk	2005	Stichting Jeugd en Jongerenwerk
Een goed verhaal naar de gemeente heeft effect	E. Boss en A. van den Bosch	2008	In Vakwerk
Scouting en de Wmo	M. Hodes e.a.	2006	Scouting Nederland
De ledenontwikkeling van Scouting Nederland: 1986 – 2025. Oorzaak en prognoses	R. Scheurkogel	2009	Scouting Nederland